

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าอิสระเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานต่อศูนย์เครือข่าย เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทฤษฎีและศึกษาเอกสารผลงานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ เพื่อที่จะเชื่อมโยงแนวความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางในการวางแผนกรอบแนวคิดในการค้นคว้าอิสระ โดยจะนำเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
4. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นหรือ Clinic Center
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

“การมีส่วนร่วม” เป็นคำที่ใช้กันโดยทั่วไปในทุกวงการ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายที่ต่างกักันออกไป ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2542 : 138) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อย่างน่าสนใจ โดยชี้ให้เห็นว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโครงการ ส่วนความหมายลักษณะที่สอง เป็นการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ซึ่งเน้นการส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง การพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนหรือชุมชนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงกลไกการ

พัฒนาที่เคยเน้นภาครัฐเป็นศูนย์กลางให้มาเป็นประชาชนที่จะมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาคและสู่ท้องถิ่นในที่สุด เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนที่จะกำหนดอนาคตของตนเอง ซึ่งหากพิจารณาตามความหมายของการมีส่วนร่วมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น นั้นมีความเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกระบวนการพัฒนาและเกี่ยวข้องในส่วนของการเมืองด้วยเช่นกัน โดยอาจมีน้ำหนักไปในทางการพัฒนามากกว่า เนื่องจากคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดโครงสร้างและบทบาทของศูนย์เครือข่ายฯ ไว้อย่างชัดเจนว่าต้องดำเนินงานหรือบริหารจัดการ อย่างเป็นเครือข่ายเพื่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเสนอข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและความต้องการ โดยการจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นและสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชน ดังนั้น ในหัวข้อต่อไปจะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและทางการเมืองมาประกอบการอธิบาย

1.1 การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองครอบคลุมถึงกิจกรรมทุกชนิดที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนกับสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ภายในรัฐในลักษณะกระบวนการทางการเมือง (Political Process) และเป็นกิจกรรมทางการเมืองด้วย โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้มากมาย ทั้งนี้ที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

ไมเยอร์ ไวเนอร์ (Myron Weiner อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2546 : 418 - 419) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การปฏิบัติการใด ๆ โดยสมัครใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ มีการจัดองค์กรหรือไม่ มีเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมุ่งประสงค์ที่จะให้มีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การจัดสรรแบ่งปันนโยบายสาธารณะให้เป็นรูปธรรม และการเลือกตั้งผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

เซอร์เบิร์ต แม็คคอสกี (Herbert McClosky ; อ้างถึงใน ชลัช จงสืบพันธุ์, 2546 : 313) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยสมัครใจและส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เป็นการกระทำด้วยความกระตือรือร้น ทั้งในด้านการเลือกผู้นำทางการเมืองและการบริหาร การกำหนดนโยบายสาธารณะ การติดตามข่าวสาร การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

เลสเตอร์ ดับเบิลยู มิลเบรท และ เอ็ม แอล โกเอล (Lester W. Milbrath and M.L. Goel. ; อ้างถึงใน ชลัช จงสืบทพันธ์. 2546 : 313) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมของประชาชนแต่ละบุคคลที่มีทั้งการยอมรับ สนับสนุนต่อการกำหนดนโยบายและการสร้างอิทธิพลผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขนโยบายตามที่ตนต้องการ

เจอร์เรียนท์ แพร์รี่ (Geraint Parry. ; อ้างถึงใน ไพบูลย์ ช่างเรียน. 2522 : 194) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การที่ประชาชนได้ทำการใด ๆ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งหรือมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติในการปกครอง หรือเป็นการปกครองตนเองในแต่ละชุมชน

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2522 : 194) กล่าวว่า การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมิได้หมายความว่าเฉพาะการไปลงคะแนนเลือกตั้งเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ความสามารถ และโอกาส ตลอดจนการกระทำทุกอย่างซึ่งแสดงถึงความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ตามครรลองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2518 : 117) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึงการมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจและในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลและในทางการเมือง หรือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

จากคำอธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักรัฐศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองของ เดวิด อีสตัน (David Easton) (ชลัช จงสืบทพันธ์. 2546 : 416) ที่กล่าวว่า

“ระบบการเมืองจะสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อประโยชน์ให้ประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ประชาชนจะต้องเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดการจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่า (Allocation of Value) โดยทำการเรียกร้อง (Demand) ซึ่งเป็นการใช้สิทธิทางการเมือง หรือการให้การสนับสนุน (Support) ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ต่อระบบการเมืองนั้นด้วยประชาชนนั่นเอง”

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหมายถึง

1. กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียล้วนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

2. กิจกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการดำเนินการนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนอันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง

4. ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจและมีความเสมอภาค

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2526 : 152-153) กล่าวไว้ว่า พื้นฐานของการพัฒนาชุมชนก็คือการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อจะได้แบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพราะโครงการพัฒนาหรือกิจกรรมพัฒนาต้องมาจากประชาชนโดยตรงจึงจะถือได้ว่าเป็นความสำเร็จในงานพัฒนาอย่างแท้จริง และความสำเร็จในงานพัฒนาหมายถึง ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอันสูงสุดจากกิจกรรมหรือโครงการที่ได้ลงมือพัฒนาชุมชน โดยงานพัฒนานั้นได้ริเริ่มมาจากประชาชน เป็นของประชาชน และทำโดยประชาชน

มาร์เรย์ ซี รอสส์ (Murray G. Ross อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2526 : 152-153) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเป็นผลมาจากความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น ๆ

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2547 : 6-7) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้าง โอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน หรือให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2547 : 183) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึงการมีความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์หนึ่ง ในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการได้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

อรรถ กัทผล (2548 : 32) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเอง และถือเป็นภาระหน้าที่ของตน ร่วมคิด ร่วมกันวางแผนงาน ร่วมดำเนินการ ร่วมกันติดตามประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์

ธนาคารโลก (World Bank ; อ้างถึงใน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. 2550 : 5) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ The World Bank Participation Source Book (1996) ว่า การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีอิทธิพลและมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนา และการตัดสินใจที่มีผลต่อทรัพยากรทั้งหลาย และมีผลต่อเขาทั้งหลาย

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า (ม.ป.พ. : 76) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด

อดิน รพีพัฒน์ ม.ร.ว. (2547 : 104) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจปัญหาเป็นผู้อำนาจทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากแต่ทุกอย่างจะต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดค้นเอง

จากการศึกษาคำอธิบาย ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน หมายถึง

1. การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจของประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติและท้องถิ่น
2. การให้ประชาชนรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

4. การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของตน มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6. การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมหนึ่ง ๆ ด้วยตนเองหรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีเสรีภาพและเสมอภาค

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการเมือง (Politics) และการบริหาร (Administration) นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาของท้องถิ่น ดังนี้

2.1 การดำรงอยู่และการพัฒนาทางการเมืองของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่มีความหมายในระบบประชาธิปไตย และเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารท้องถิ่น ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในรูปของการเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในสภาวะสมดุล ได้ (ประหยัดหงส์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2529 : 108 - 109)

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและการบริหารท้องถิ่น เป็นการแสดงออกซึ่งการให้เกียรติยกย่องประชาชนว่ามีสติปัญญาและความสามารถในการปกครองตนเอง นับเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของประชาชนตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย นอกจากนั้น ยังเป็นการก่อให้เกิดการเรียนรู้และปลูกจิตสำนึกทางการเมืองอีกหลายประการ เช่น ความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ความคุ้นเคยในการใช้สิทธิอำนาจและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประเทศในที่สุด

2.2 การตอบสนองความต้องการของประชาชนและพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมรู้ถึงความต้องการและปัญหาของตนเองและท้องถิ่นได้ดีกว่าบุคคลอื่น ดังนั้น การยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองและการบริหารท้องถิ่นจึงเท่ากับเป็นการยอมรับว่า ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นนั้นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของการกระจายอำนาจและอุดมคติประชาธิปไตยที่กำหนดหลักการไว้ว่าเป็นการปกครองของประชาชน วิธีการที่ต้องบริหารโดยประชาชนและเป้าหมายที่จะส่งผลถึงประชาชนโดยแท้จริง (ชลัช จงสีบพันธ์. 2546 : 317)

2.3 ความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารงานท้องถิ่น หากท้องถิ่นใดประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็ง ประชาชนของท้องถิ่นนั้นก็ย่อมจะได้ตัวแทนของตนที่มีคุณภาพเข้าไปเป็นผู้บริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน บริหารงานด้วยความระมัดระวังและรักษาผลประโยชน์ของประชาชน เพราะประชาชนจะติดตามและรักษาสิทธิประโยชน์ที่ตนพึงได้รับ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นย่อมจะประสบความสำเร็จในการดำเนินงานและสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ของท้องถิ่นได้มาก นับเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติและทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เพราะปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่น (เจมส์ แอล เครตัน แพลด โดย วันชัย วัฒนศัพท์. 2548 : 25-28)

2.4 การส่งเสริมหลักการกระจายอำนาจ นอกเหนือไปจากหลักการแบ่งเบาภาระและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานให้แก่รัฐบาลแล้ว การเข้าไปมีบทบาทของประชาชนในการบริหารกิจการบางกิจการที่รัฐบาลกลางโอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบจัดดำเนินการอย่างเป็นอิสระ นับเป็นการดำเนินการตามหลักการและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการกระจายอำนาจ (ชเนศวร์ เจริญเมือง. 2534 : 15-18)

2.5 การสร้างผู้นำทางการเมืองและการบริหารของประเทศ ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่นยังคงมีลักษณะคับแคบหรืออยู่ในวงจำกัด (Restricted) กล่าวคือ คนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีบทบาททางการเมืองน้อย แต่กระนั้น วิถีทางของการเป็นผู้นับตาม (Followers) ก็มีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของชนชั้นนำ (Elite) ได้ นอกจากนั้น ยังอาจกลายเป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของผู้นำเดิมหรือกลายเป็นกลุ่มผู้ท้าทายต่อระบบเก่า หรือแม้กระทั่งการก่อให้เกิดองค์กรใหม่ ด้วยเหตุนี้การได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและ

การบริหารบ่อย ๆ จึงเป็นหนทางสำคัญสำหรับการสร้างผู้นำใหม่ให้กับท้องถิ่นและประเทศในอนาคต (ชลัช จงสืบทพันธ์. 2546 : 77)

2.6 การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน เป็นที่ยอมรับกันว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือ การพัฒนาโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการพัฒนาที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนมักจะเป็นโครงการพัฒนาที่ล้มเหลว เพราะประชาชนขาดความสำนึกในการเป็นเจ้าของโครงการ ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เช่น การวางแผน การอุทิศทรัพยากรของตนเอง การติดตามผลงาน จึงเป็นการสร้างพลังอันมหาศาลหมุนจักรแห่งการพัฒนาให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมั่นคง ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นมิได้เป็นเพียงผลสำเร็จทางวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ยังก่อให้เกิดผลสำเร็จทางจิตใจด้วย กล่าวคือ การรู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีม การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ความผูกพันรักใคร่หวงแหนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งเป็นพลังสำคัญต่อการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นในอนาคต (ชลัช จงสืบทพันธ์. 2546 : 317)

นอกจากนี้ ยังมี อรรถัย กักผล (2548 : 33) อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. เพื่อต้องการให้ประชาชนเกิดความผูกพัน รู้สึกรัก และมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตน

2. เพื่อให้หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ บริหารงานด้วยความโปร่งใสตรงกับความต้องการของประชาชน และรับผิดชอบต่อประชาชนมากที่สุด

3. เพื่อให้มีการตรวจสอบการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐทุกขั้นตอน

จากการศึกษาความสำคัญของการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนให้การดำเนิน โครงการของรัฐประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้หน่วยงานของรัฐสามารถดำเนิน โครงการนั้นได้ตรงตามความต้องการของประชาชนและเป็นประโยชน์กับประชาชนในภาพรวมได้มากที่สุด

3. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เจมส์ แอล เกรตัน (James L. Creighton แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์. 2548 : 28) ได้สรุปประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

3.1 ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจให้ดีขึ้น ได้แก่ ช่วยคาดเดาถึงความกังวลของสาธารณชนและค่านิยมทั้งหลายของเขา มีการช่วยกันระบุ ค้นหาปัญหาได้ดีกว่า มีการพิจารณาทางเลือกในการพัฒนาอย่างเต็มที่จากผู้มีส่วนได้เสีย สร้างความเข้าใจให้ดีขึ้นว่าทำไม “สิ่งที่เกิดขึ้น จึงเป็นอย่างที่เป็นอยู่”

3.2 ช่วยลดค่าใช้จ่ายและความล่าช้าในการปฏิบัติ หลายคนอาจจะเข้าใจว่า “มากคนยิ่งมากความ” ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ถ้าหากให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ก็จะช่วยลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้น ได้ภายหลังก็จะเห็นได้ว่าเป็นการช่วยลดความล่าช้า ลดค่าใช้จ่ายได้ ถ้ามองกันในระยะยาว ไม่ต้องทบทวน หรือมีความขัดแย้งในผลของการตัดสินใจที่ไม่มีใครมาร่วมคิดร่วมกันตัดสินใจซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ทันที เกิดการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่ม

3.3 นำไปสู่การปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในการตัดสินใจเรื่องนั้น ๆ จึงยากที่จะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามการตัดสินใจของตัวเอง คนที่มาร่วมตัดสินใจก็ต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้น ถูกนำไปปฏิบัติ ยิ่งไปกว่านั้นก็จะเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะช่วยปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจัง

3.4 ส่งเสริมให้โครงการที่นำไปปฏิบัติมีความยั่งยืน ในเรื่องนี้สืบเนื่องมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แล้วนำการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ เมื่อเกิดผลสำเร็จขึ้น ผู้มีส่วนร่วมก็จะเกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองก็มีส่วนในความสำเร็งนั้น ๆ ก็จะปฏิบัติต่อไปเรื่อย ๆ และขยายผลแห่งความสำเร็จของงานนั้น ๆ ไปในอนาคต

3.5 หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าอย่างรุนแรง ถ้าได้ร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ก็จะช่วยลดความรู้สึกต่อต้าน เพราะได้แสดงออกถึงความต้องการของตน หรือของกลุ่มออกไปส่วนหนึ่งแล้ว แต่ถ้าหากต่างคนต่างนั่งเงียบ เมื่อเกิดกรณีขัดแย้ง ความเป็นปฏิปักษ์ก็จะเกิดขึ้นลึก ๆ ในใจอย่างเงียบ ๆ และก็จะสะสมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนสุดท้ายก็จะระเบิดออกมา ต้องให้แตกหักกันไป แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกเรื่องจะแก้ไขได้โดยการมีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียว ยังต้องอาศัยความมีเหตุผล รับฟังความคิดของผู้อื่นเข้าร่วมด้วย

3.6 ทำให้ความเลื่องลดลง เพราะการได้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันทำให้ได้รับรู้ข้อมูลเพิ่มเติม

3.7 เป็นการพัฒนา “ประชาสังคม” โดยทำให้กลุ่มประชาสังคมได้ทำงานของกระบวนการประชาสังคม เป็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมที่ลึกซึ้งที่สุด โดยผู้มีส่วนร่วมจะได้เรียนรู้และซึมซาบถึงกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างค่อยเป็นค่อยไป พัฒนากระบวนการตัดสินใจ

โดยองค์กร ว่าควรจะเป็นอย่างไร และทำไมจึงต้องตัดสินใจอย่างนั้น นอกจากนี้ เมื่อประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีสาธารณะแล้ว ก็จะเป็นการฝึกประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โครงการที่ดีที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ก็คือโครงการที่ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกระบวนการ และผลงานหรือผลลัพธ์ที่ได้ นั้นจะต้องคงอยู่ยั่งยืน

อรทัย ก๊กผล (2548 : 33-34) ได้สรุปประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้คล้ายคลึงกันกับ เกรตัน แต่แยกแยะให้เห็นอย่างชัดเจนในประเด็นปลีกย่อย ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน
7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน
8. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
9. เกิดความรู้สึกร่วมและรู้สึกรักและแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง
10. มีประสบการณ์และคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง
11. เห็นความสำคัญของตนเองและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหาอุปสรรคและสามารถแก้ไขปัญหาลงท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของตนเองได้

12. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และการบริการที่ดีขึ้น

13. สามารถป้องกันบริหารการจัดการของหน่วยงานของรัฐที่ไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้อง และไม่เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นได้

จากการศึกษาประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีประโยชน์ในการช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจให้ดีขึ้น ช่วยลดค่าใช้จ่ายและความล่าช้าในการปฏิบัติ ช่วยทำให้การปฏิบัติง่ายขึ้น ส่งเสริมให้โครงการที่นำไปปฏิบัติมีความยั่งยืน หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าอย่างรุนแรง ช่วยลดความเสี่ยง และเป็นการพัฒนาประชาสังคมอีกทางหนึ่งด้วย

4. รูปแบบ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและการพัฒนา

มิลตัน ซี คัมมิงส์ จูเนียร์ และ เดวิด ไวส์ (Milton C. Cummings, Jr. and David Wise.) (ซัลซ จงสืบพันธ์. 2546 : 318) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารว่า ประชาชนสามารถกระทำได้ใน 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การเลือกตั้ง (Election) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้โดยการสมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นการเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองและการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Vote) ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน

2. การร่วมกิจกรรมกับพรรคการเมือง (Partisan) เป็นการเข้ามามีส่วนในกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรคการเมือง เช่น การเป็นสมาชิกพรรค การช่วยเหลือกิจกรรมของพรรค การเข้าร่วมตัดสินใจปัญหา รวมทั้งการควบคุมต่าง ๆ

3. การแสดงความคิดเห็น (Public Opinion) เป็นวิธีการหนึ่งที่ประชาชนสามารถมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งอาจกระทำได้ ทั้งโดยทางตรง เช่น การพูด การเขียน การประชาพิจารณา (Public Hearing) หรือ โดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการพื้นฐานที่กระทำได้ง่าย

4. การจัดตั้งและการรวมกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) เป็นอีกวิธีการหนึ่งของประชาชนในการรวมตัวกันกับบุคคลอื่นที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ในการผลักดันนโยบายสาธารณะของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่ม โดยอาจเสนอข้อเรียกร้องหรือข้อคัดค้านในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ (Public Issues)

5. การแสดงออกด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยตรง (Direct Action) เช่น การเดินขบวน (Demonstration) การประท้วง (Protest) ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้การแสดงความต้องการ (Demands) ของประชาชนที่มีต่อประเด็นสาธารณะเพื่อให้มีการปฏิบัติหรือการละเว้นปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่ง เกษม อุทยานิน (2516 : 33) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 5 รูปแบบ สรุปได้ดังนี้

5.1 การแสดงประชามติ (Referendum) โดยให้ประชาชนร่วมพิจารณาและตัดสินใจที่จะรับหรือไม่รับกฎหมาย โดยอาจแบ่งเป็นประชามติแบบบังคับให้แสดงและแบบไม่บังคับให้แสดง ซึ่งขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละประเด็น

5.2 การริเริ่มให้เสนอกฎหมาย (Initiative) มีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้ผ่านกฎหมายบางอย่างโดยไม่ต้องฟังความคิดเห็นของสภา

5.3 การเลือกออก (Recall) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการปลดเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลได้ เมื่อเห็นว่าผู้นั้นไม่ดำเนินการตามความต้องการของประชาชน หรือปฏิบัติตนไม่สมควร แต่ต้องเป็นตำแหน่งที่มาจาก การเลือกตั้ง

5.4 การร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ (Plebiscite) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญเมื่อรัฐบาลไม่สามารถตัดสินใจปัญหานั้น ๆ ได้

5.5 การเลือกตั้งตัวแทน (Election) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกและกำหนดตัวผู้บริหารงานสาธารณะ ในรูปของตัวแทนประชาชน

ไพรัตน์ เตะระรินทร์ (2542 : 6-7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่ามีลักษณะต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมกันตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจการ โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของ
ตนเองและหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
ที่วางไว้

8. ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและให้ใช้
ประโยชน์ได้ตลอดไป

วุฒิสาร ตันไชย (2514 : 104 - 105) กล่าวไว้ว่า หากพิจารณาตามกรอบ
แนวความคิดว่าด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของนอร์แมน อัปฮอฟ (Norman Uphoff) แล้วจะ
พบว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมได้ใน 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ความต้องการและการตัดสินใจ โดย
เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนว
ทางแก้ไขและการมีส่วนร่วมในการริเริ่มตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา
ตลอดจนมีส่วนร่วมตัดสินใจดำเนินการตามแนวทางและแผนงานที่ได้วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทั้งในด้านมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากร
มีส่วนร่วมบริหาร และมีส่วนร่วมประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น หรือเป็นการมีส่วนร่วมใน
ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ
ผลประโยชน์ทางสังคม ทั้งผลประโยชน์ต่อส่วนรวม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล ทั้งนี้
เพราะการที่คนจะเข้าร่วมในกิจกรรมใดนั้นย่อมเกิดจากการเล็งเห็นว่า จะได้รับผลประโยชน์
ตอบแทนหรือไม่ และอย่างไร ดังนั้น ผลประโยชน์จึงเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่จะ
ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

4. การมีส่วนร่วมที่จะควบคุม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจน
การเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานหรือการบริหารงานนั้น

จากการศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและการ
พัฒนา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสามารถกระทำได้ 5 ลักษณะ คือ
การเลือกตั้งและการเลือกออก การแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ การร่วมกิจกรรมกับ
พรรคการเมืองและการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ และการแสดงประชามติ การริเริ่มเสนอ
กฎหมาย ตลอดจนการประท้วง สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมือง สรุปได้ว่า
ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้ใน 4 ประการ คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

ความต้องการและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับคิดชอบและรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมที่จะควบคุมตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน

5. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและการพัฒนา

สำหรับกระบวนการที่ประชาชนสามารถใช้เป็นวิธีการในการเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการพัฒนามีอยู่หลายวิธี โดย ประณต นันทิยะกุล (2540 : 24) ได้เสนอไว้ว่ามีอยู่ 9 วิธี ดังนี้

1. การแสดงประชามติ (Public Opinion) เป็นการแสดงอาการพอใจ หรือไม่พอใจของประชาชนต่อนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การเดินขบวนแสดงความคิดเห็นด้วยความพอใจ หรือ แสดงการคัดค้านต่อต้านการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. การประชุมสาธารณะ (Public Meeting) เป็นการที่ประชาชนรวมตัวกันมาประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองหรือเป็นการแก้ไขปัญหาร่วมกันของประชาชนเพื่อประชาชนเองหรือสาธารณะ

3. การประชาพิจารณา (Public Hearing) เป็นกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจดำเนินการในการออกกฎหมายคำสั่งหรือการตัดสินใจของฝ่ายบริหารที่จะทำโครงการใหญ่ ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อสาธารณะชุมชนหรือประชาชนจำนวนมาก

4. การสอบถามสาธารณะ (Public Inquiry) หรือ “การไต่สวนสาธารณะ” ซึ่งหมายถึง มาตรการทางการปกครองที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่จะได้รับผลกระทบหรือความเสียหายในเรื่องนั้น ๆ ได้แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้ง คัดค้าน ก่อนที่ฝ่ายบริหารจะออกกฎ หรือมีคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ โดยให้องค์กรหรือบุคคลที่มีความเป็นอิสระเป็นผู้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็น

5. การแสดงประชามติ (Plebiscite) เป็นการวินิจฉัยหรือถามความต้องการของประชาชนในเขตชุมชนใดชุมชนหนึ่งว่าต้องการสิ่งนั้น ๆ หรือไม่

6. การลงประชามติ (Referendum) เป็นการแสดงความต้องการของประชาชนเพื่อลงมติวินิจฉัยชี้ขาดต่อเรื่องที่สำคัญ ๆ เช่น การลงประชามติเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ หรือร่างกฎหมายสำคัญ ๆ

7. การเสนอร่างกฎหมาย (Initiative) การใช้สิทธิเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายของประชาชน

8. การใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) เป็นการใช้สิทธิของประชาชนที่จะระงับยับยั้งการออกกฎหมายหรือโครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิหรือผลประโยชน์ของประชาชน

9. การใช้สิทธิถอดถอน (Recall) เป็นการใช้สิทธิของประชาชนให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ระดับสูงหากมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ทูจริต คอร์รัปชัน หรือประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

อคิน ระพีพัฒน์ (2542 : 24) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการมีส่วนร่วมในเชิงของกระบวนการแก้ไขปัญหา ไว้ดังนี้

1. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

3. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา

4. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

5. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนา

เช่นเดียวกับ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2542 : 32) ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่ต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา โดยสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคล และสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

โกวิท พวงงาม (2550 : 53 - 58) ได้เสนอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยกระทำ เป็นกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ร่วมคิด โดยแบ่งเป็น

1.1 การร่วมคิดสร้างวิสัยทัศน์ของท้องถิ่น กลุ่มองค์กรในท้องถิ่นร่วมคิด ภาพความสำเร็จของท้องถิ่นที่ควรเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น ภายใต้ ทิศทางการพัฒนาประเทศการจัดให้มีกิจกรรมสร้างวิสัยทัศน์จะช่วยให้เกิดการสร้างจิตสำนึก ในการร่วมกันปฏิบัติงานพัฒนาท้องถิ่น เพราะการสร้างวิสัยทัศน์ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลทุก ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สาธารณสุข การศึกษา จะทำให้ คนเห็นปัญหาของท้องถิ่น เห็นความจำเป็นที่ต้องแก้ปัญหา เห็นความจำเป็นที่ต้องรวมกลุ่มกัน เพื่อแก้ปัญหา ดังนั้นการร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ เปรียบเสมือนการตั้งปณิธานร่วมกันว่าเรา ต้องการให้เกิดอะไรขึ้นบ้างในท้องถิ่น ขณะนี้ท้องถิ่นของเราอยู่ในระดับใด จะก้าวไปสู่ความ ฝันตามวิสัยทัศน์ต้องทำอะไรบ้าง

1.2 การร่วมคิดวางยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ที่จะทำให้เกิดการ รวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังความเข้มแข็งคนในชุมชนว่าจะมียุทธศาสตร์ใดบ้าง ซึ่งยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีการทำงานให้ได้ผลตามความต้องการที่กำหนดซึ่งมีด้วยกันหลากหลายวิธี การคิด ยุทธศาสตร์ว่าทำอย่างไรคนจึงจะเกิดการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน จะทำ อย่างไรให้เกิดกิจกรรมที่ปฏิบัติด้วยกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น ตรงนี้ต้องมาคิด ร่วมกัน เช่นเดียวกับการคิดวิสัยทัศน์

2. ร่วมวางแผน

หลังจากได้คิดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่จะทำให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาไปถึง วิสัยทัศน์ที่กำหนดร่วมกันไว้แล้วนั้น จะต้องมีการวางแผนร่วมกันของคนในองค์กรต่าง ๆ ที่ รวมกลุ่มกันขึ้นในแผนนั้น อาจมีโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อเป็นการ แก้ปัญหาของท้องถิ่น เป็นการพัฒนาเพื่ออนาคต โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะ ดำเนินการในแต่ละปี และอาจจะกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการไว้ล่วงหน้าอีก สองปี เพื่อให้มองเห็นผลสำเร็จของการพัฒนา ซึ่งการวางแผนจะช่วยให้เกิดระบบการจัดการ ของประชาชนหรือประชามในท้องถิ่น เพราะในแผนจะระบุว่าการใดบ้างที่ต้องปฏิบัติ

ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ใช้งบประมาณหรือทรัพยากรอะไร จากที่ไหน ปฏิบัติในช่วงเวลาใด การคิดวางแผนร่วมกันเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจของสมาชิกในกลุ่มที่ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันแต่ต้น การปฏิบัติกิจกรรมตามแผนจึงจะเป็นไปได้โดยดี และจะทำให้ประชาคมท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง จนส่งผลให้เกิดการพัฒนาของท้องถิ่น

3. ร่วมปฏิบัติ

การร่วมปฏิบัติ เป็นการรวมคนในกลุ่มต่าง ๆ ให้ทำงานร่วมกันตามแผนที่วางไว้ภายใต้จิตสำนึกที่จะแก้ปัญหาของท้องถิ่น เกิดขึ้นร่วมกัน ปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งจะเป็นไปตามภารกิจที่แต่ละองค์กรรับผิดชอบตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ เช่น ถ้าเป็นการพัฒนาด้านการศึกษาอาจจะเป็น โรงเรียนที่เปิดสอนในเวลาปกติ หรือการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้กับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย จะต้องดำเนินการในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อที่เน้นให้คนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวในท้องถิ่นของตน เพื่อเป็นการปลูกฝังให้คนรักท้องถิ่น มีจิตสำนึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่นที่จะร่วมกันพัฒนาเป็นคนดีของสังคม และการปฏิบัติต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรอื่น ไม่ว่าจะเป็นวัด สถานพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อร่วมกันปฏิบัติกิจการให้ประสบความสำเร็จ

4. ร่วมติดตามประเมินผล

การติดตามผลประเมินผลการดำเนินงานที่กลุ่มได้คิดปฏิบัติร่วมกันนั้นจะทำให้ทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติ ทราบปัญหาอุปสรรคเพื่อมาร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหา จะทำให้ประชาคมท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาของท้องถิ่น และจะต้องยอมรับผลการดำเนินงานนั้นด้วย เพราะเป็นแนวทางในการวางแผนในอนาคต

5. ร่วมรับประโยชน์

ผลจากการที่ทุกคน ทุกองค์กร ได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และเกิดผลตามที่ตั้งจุดประสงค์และเป้าหมายไว้ ทุกคนจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติร่วมกัน และทุกคนต้องรักษาประโยชน์ที่ได้นี้ให้ได้รับตลอดไป หากได้มีการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ ย่อมไม่ยากที่จะเกิดประชาคมท้องถิ่น แต่สิ่งที่ยากคือ ทำอย่างไรให้เกิดกิจกรรมการรวมกลุ่มกันขององค์กรต่าง ๆ ให้ได้ เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างประชาคมท้องถิ่น ความสำเร็จของการรวมกลุ่มอย่างหนึ่ง คือ การที่คนเสียผลประโยชน์ร่วมกัน จะรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหนึ่ง ๆ ฉะนั้น จึงควรเริ่มต้นด้วยการจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่นเห็นว่าจะเสีย

ประโยชน์ หากไม่รวมตัวกัน จึงต้องสร้างประเด็นมาก ๆ เพื่อให้คนเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องรีบแก้ไข

จากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและการพัฒนา สรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่ 9 ขั้นตอน ได้แก่ การแสดงประชามติ การชุมนุมสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การสอบถามสาธารณะ การแสดงประชามติ การลงประชามติ การเสนอร่างกฎหมาย การใช้สิทธิยับยั้งและการใช้สิทธิถอดถอน ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสรุปได้ว่า มีอยู่ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

6. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและการพัฒนา

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้ศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองและมีความเชื่อว่าพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นมีความเข้มที่แตกต่างกัน โดยนักวิชาการบางท่านได้สร้างแบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของ Guttman Scale เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับใกล้เคียงตัว มาสู่การมีส่วนร่วมในระดับใกล้เคียงตัว ดังที่ รัช และ อัลธอฟ (Rush and Althoff; อ้างถึงใน สถิตย์ นิยมญาติ. 2524 : 41) ได้เสนอระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 10 ระดับ เรียงจากการมีส่วนร่วมมากไปหาน้อย ดังนี้

1. การดำรงตำแหน่งด้านการบริหารหรือการเมือง ซึ่งได้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
2. การเสาะแสวงหาคำแหน่งด้านการบริหารหรือการเมือง
3. การเข้าร่วมในรูปแบบการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็ง ขององค์กรทางการเมือง ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ในพรรคการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์
4. การเข้าร่วมในรูปแบบของการเป็นสมาชิกขององค์กรทางการเมือง โดยไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ใดพิเศษ
5. การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็ง ขององค์กรที่คล้ายกับองค์กรทางการเมือง ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเพียงบางส่วน
6. การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการเป็นสมาชิกขององค์กรที่มีลักษณะคล้ายกับองค์กรทางการเมือง
7. การเข้าร่วมในรูปแบบของการชุมนุมในที่สาธารณะ หรือชุมชนที่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง การร่วมเดินขบวนต่าง ๆ

8. การเข้าร่วมในรูปแบบการอภิปราย ถกเถียงข้อปัญหาทางการเมืองในรูปแบบไม่เป็นทางการ

9. การเข้าร่วมในรูปของการให้ความสนใจทั่วไปต่อเรื่องราวทางการเมือง

10. การเข้าร่วมในรูปแบบของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานของรัฐ ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาครั้งนี้มีผู้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมไว้ ได้แก่

ชัลซ์ จงส์บั้นท์ (2546 : 332) ได้สรุปบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารท้องถิ่น จากงานวิจัยของคะเน็งนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ และงานวิจัยของ อकिन รพีพัฒน์ ไว้ว่า ประชาชนสามารถเข้าไปมีบทบาทได้ 7 ระดับ ดังนี้

1. ผู้รับข่าวสาร เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารแก่ประชาชนผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การปิดประกาศโครงการ การจัดนิทรรศการ การให้ข้อมูลหนังสือพิมพ์ โดยไม่ประสงค์ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น

2. ผู้เสนอความคิดเห็น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและ/หรือ ประเมินข้อดีข้อเสียต่าง ๆ ก่อนการตัดสินใจ เช่น การสำรวจความคิดเห็นหรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่จะดำเนินการ

3. ที่ปรึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมกันคิดร่วมกับผู้บริหารเพื่อค้นหาสาเหตุและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยอาจใช้การประชุมสัมมนาซึ่งเป็นการเปิดกว้างเพื่อรับฟังความคิดเห็น

4. ผู้ร่วมวางแผน เป็นการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น โดยให้ประชาชนร่วมกันในการวางแผนโครงการและผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาหารือ การเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอม

5. ผู้ร่วมปฏิบัติ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกันดำเนินโครงการ โดยปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6. ผู้ควบคุม เป็นการมีส่วนร่วมโดยประชาชนในการกำกับ ตรวจสอบ และควบคุมโครงการต่าง ๆ ซึ่งอาจกระทำโดยการออกเสียงประชามติ การสอบถามสาธารณะ การระงับยับยั้ง

7. ผู้ประเมินผล เป็นการเข้ามีส่วนร่วมที่สำคัญของประชาชนที่จะตรวจสอบโครงการต่างๆ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบการบริหารท้องถิ่น ประชาชนสามารถที่จะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมสนับสนุนและร่วมประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันนโยบายสาธารณะและ/หรือ โครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือส่วนรวม

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2548 : 30) ได้แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานของรัฐตามวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำที่สุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ วิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ อนึ่ง ข้อมูลต่าง ๆ ที่ประชาชนควรได้รับควรเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง ประชาชนได้รับทราบในเวลาที่เหมาะสม ถูกต้องหรือทันเหตุการณ์ มีปริมาณของข้อมูลเพียงพอจะเข้าใจได้ และมีภาษาที่เข้าใจได้ง่ายด้วย ตลอดจนมีช่องทางการเข้าถึงที่ไม่ยุ่งยาก และฟรีหรือต้องเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

2. ระดับการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้นและประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น

3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจกันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากโครงการเหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มปรึกษาหารือซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินพุตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและเจรจาเพื่อหาทาง

ประนีประนอม เป็นต้น

5. ระดับร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนิน โครงการเป็นขั้นการนำโครงการ ไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดย ประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

อรรถัย ก๊กผล (2548 : 33) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ หน่วยงานของรัฐไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางเลือกและทางเลือก โดย ประชาชนเป็นผู้รับฟัง รับทราบ และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ระดับที่ 2 การปรึกษาหารือ (Consult) เพื่อให้ได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจาก ประชาชนเกี่ยวกับปัญหา ทางเลือกและแนวทางแก้ไข โดยประชาชนเป็นผู้ให้ข้อมูล ร่วมแสดง ความคิดเห็นและเสนอความต้องการ ตลอดจนปัญหาความเดือดร้อน

ระดับที่ 3 การเข้ามามีบทบาทหรือการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involve) เพื่อร่วมทำงาน กับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจกับประชาชนว่า ความคิดเห็นและความต้องการของ ประชาชนจะได้รับการพิจารณา โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการ วางแผนพัฒนาท้องถิ่น ร่วมติดตาม ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

ระดับที่ 4 การสร้างความร่วมมือ หรือร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ (Collaborate) เพื่อเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่การระบุ ปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางแก้ไข โดยประชาชนจะเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น

ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจประชาชน (Empower) เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ ตัดสินใจเองในการพัฒนาท้องถิ่น

สรุประดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานของรัฐมีผู้กำหนดระดับไว้ หลายท่าน เช่น ชลัช จงสืบพันธ์ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล ซึ่งแนวคิดดังกล่าว ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานของรัฐไว้ใกล้เคียงกันมาก สำหรับการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประยุกต์แนวคิดของ อรรถัย ก๊กผล ซึ่งได้แบ่งระดับการมีส่วน ร่วมของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานของรัฐ ไว้อย่างชัดเจนและผู้ศึกษาเห็นว่าสอดคล้องกับการ ค้นคว้าอิสระครั้งนี้ โดยแนวคิดดังกล่าวได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน

ของรัฐไว้ 5 ระดับ แต่ในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ผู้ได้เลือกใช้เพียง 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 - 3 ส่วนระดับที่ 4 และ 5 ไม่ได้เลือกใช้ เนื่องจากในความเป็นจริงที่ผู้ศึกษาได้คลุกคลีอยู่นั้น ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ยังไม่ได้ทำกิจกรรมที่ส่งผลให้ถึงระดับนั้นและได้ปรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากมุมมองที่วัดระดับการมีส่วนร่วมจากบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นการวัดระดับการมีส่วนร่วมจากมุมมองบทบาทของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนหรือในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ เรียกว่าสมาชิกได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ ในระดับใดบ้างและมากน้อยเพียงไร ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์และบทบาทของประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

ระดับ	บทบาทของอบจ.กาฬสินธุ์	บทบาทของประชาชน
1	การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform)	ร่วมรับฟัง รับทราบ และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
2	การปรึกษาหารือ (Consult)	ร่วมให้ข้อมูล ร่วมแสดงความคิดเห็น และเสนอความต้องการตลอดจนปัญหาความเดือดร้อน
3	การเข้าไปเกี่ยวข้อง / เข้ามามีบทบาท (Involve)	ร่วมกำหนดคน โยบาย วางแผนพัฒนา ร่วมติดตามตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ
4	การสร้างความร่วมมือ (Collaborate)	ร่วมเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา
5	การส่งเสริมอำนาจประชาชน (Empower)	ตัดสินใจเอง

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

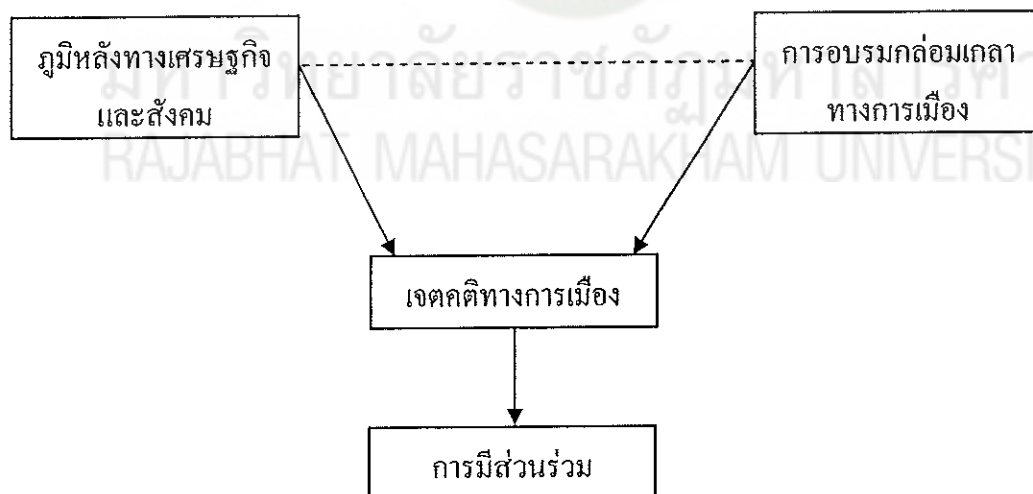
จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและการพัฒนาชุมชน อาจสรุปได้กว้าง ๆ ว่า

เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยโครงสร้างทางการเมือง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของประชาชน ดังนี้

ทิพาพร พิมพิสุทธิ และอนุสรณ์ ลีมมณี (2522 : 108) ได้แบ่งปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ไว้ 5 ประเภท คือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มทางสังคม (Social Group) เช่น ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา
2. ปัจจัยเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคม (Social Class) ซึ่งวัดได้จากอาชีพรายได้และการศึกษา
3. ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพอันเกิดจากพันธุกรรมแรงขับและการกล่อมเกลาทางการเมือง
4. ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ความเชื่อของแต่ละสังคม
5. ปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบ เช่น แนวคิด ปรัชญาของระบบการเมือง

รอส พริตเซีย และณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (Ross Prizzia and Narong Sinsawasdi. ; อ้างถึงใน ชลัช จงสืบพันธ์. 2546 : 322 - 323) ได้เสนอ แบบจำลอง (Model) สำหรับการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยแสดงแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากความสัมพันธ์ในแบบแผนข้างต้นนี้ การจะวิเคราะห์ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เข้าใจอย่างละเอียดชัดเจนนั้น จะต้องพิจารณาทั้งสภาพสังคมและการเมือง รวมทั้งพื้นฐานทางด้านจิตใจและบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลในระบบการเมืองนั้นด้วย ในด้านสภาพแวดล้อมทางการเมืองอาจต้องพิจารณาถึงระบบการเมืองของประเทศนั้น ๆ ว่าเป็นแบบใด กลุ่มต่าง ๆ ทางสังคมที่จะทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลாதองการเมืองแก่สมาชิกรุ่นใหม่ในสังคมมีบทบาทมากน้อยต่างกันอย่างไรบ้าง เพราะกลุ่มเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองและการปลูกฝังทัศนคติ และความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งจะมีส่วนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคลอีกทีหนึ่ง นอกจากนี้ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ ชนชั้นทางสังคม ระดับการศึกษา รวมทั้งบุคลิกภาพและนิสัยใจคอ ก็ล้วนแต่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนเราทั้งสิ้น

นอกจากนี้ การศึกษาของ เจมส์ แอล. เครตัน (แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, 2548 : 158 - 161) พบว่า ประชาชนจะเลือกเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความใกล้ชิดกับปัญหาของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากการมองผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการใช้สอยต่าง ๆ และผลกระทบจากโครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนจัดทำขึ้น เช่น ราคาที่ดิน มลพิษในอากาศ กลิ่น เสียง นอกจากนี้ยังขึ้นกับค่านิยมของแต่ละบุคคล เช่น ความเชื่อทางศาสนา หรือทางการเมืองที่แตกต่างกัน และภารกิจของหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบ เช่น ทรัพยากรป่าไม้ คุณภาพของอากาศ การจราจร

สมบัติ พรหมเสน (2542 : 76 - 77) ได้สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ดังนี้

1. สภาพบุคคล ได้แก่ องค์ประกอบพื้นฐานของบุคคล เช่น เพศ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และอายุ ปัจจัยเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่พบได้ในงานวิจัยทั่วไป นอกจากนี้จากการวิจัยของ Milbrath ยังพบว่า สถานภาพทางสังคมนั้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย กล่าวคือ คนที่มีสถานภาพทางสังคมสูงจะมีความสนใจและอยากมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่มีความสถานภาพทางสังคมต่ำ

2. สิ่งแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น

- 2.1 สถาบันทางการเมืองที่มีความชอบธรรม ซึ่งหมายถึงการพัฒนาการเมืองให้มีระเบียบปฏิบัติ การกระทำ การตัดสินใจ นโยบาย เจ้าหน้าที่และผู้นำของรัฐบาลเป็นที่ยอมรับของประชาชน ซึ่งเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่จะชักนำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2 การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมที่มีการพัฒนาสูงจะมีผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง เช่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา การปกครองในระบบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จในประเทศที่มีชนชั้นกลางมาก โดยดูจากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชาชน

2.3 สภาพของการเลือกตั้ง ได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางการเมือง เช่น การกำหนดคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง ซึ่งบางครั้งเป็นการจำกัดการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการบริหารการเลือกตั้งที่จะสามารถดึงดูดใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การกำหนดหน่วยเลือกตั้งนั้นอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเพียงใด ประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์ ความถูกต้องของทะเบียนผู้เลือกตั้ง และทะเบียนราษฎร เป็นต้น

2.4 อิทธิพลของวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมทุก ๆ อย่างของมนุษย์อันเป็นแบบแผนที่ยึดมั่นปฏิบัติสืบต่อกันมาในสังคม

2.5 อิทธิพลของกลุ่ม ลักษณะของกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของคนในสังคม เนื่องจากจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด อิทธิพลของกลุ่มได้ถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่คล้ายกันให้แก่สมาชิกของกลุ่ม

2.6 อิทธิพลของสื่อมวลชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การปรับวิถีชีวิตและค่านิยมเพื่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย

3. ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ซึ่งหมายถึง ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการเมืองการปกครอง หน้าที่ของประชาชนและรวมถึงความรู้ความเข้าใจในความหมายของประชาธิปไตย ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจะมองเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเมือง ขณะเดียวกันก็พร้อมจะปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง

4. ทัศนคติ ซึ่งหมายถึงความรู้สึกหรือความเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นไปในรูปของการเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือความเห็นที่ยอมรับ (Approve) หรือไม่ยอมรับ (Disapprove) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ซัลซิง จงส์สัน (2546 : 324 - 328) ได้สรุปว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการเมืองการบริหารที่อยู่ใกล้ตัวประชาชนที่ควรจะมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดจึงประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ได้แก่

1. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่

1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มทางสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน กลุ่มเชื้อชาติ

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคม เช่น อาชีพ รายได้ การศึกษา

1.3 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพอันเกิดจากพันธุกรรม แรงขับ การกล่อมเกลาทางการเมือง ความต้องการทางจิตและสรีระ ความรู้สึกผูกพันกับชุมชน รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ และเจตคติทางการเมือง

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ และทัศนคติของแต่ละสังคม

3. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของระบบการเมือง เช่น แนวคิดและปรัชญาของระบบการเมือง การเปิดโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน

4. ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนเกี่ยวข้อง เช่น ความใกล้ชิดกับปัญหา ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการใช้สอยต่าง ๆ

ปัจจัยทั้งสี่ประการมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด และส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารแตกต่างกันไป ดังนั้น การพิจารณาการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของแต่ละปัจเจกบุคคลประกอบด้วย และชลัช จงสืบพันธ์ ได้รวบรวมผลงานที่นักวิชาการ นักวิจัย ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าและได้ค้นพบผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่นไทย ไว้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคล

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเพศอายุ ถิ่นที่อยู่อาศัยชนชั้นทางสังคมอันได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ ต่างเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาตัวแปรเพศ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของ รังสิต วงศ์ทองดี (2529 : บทคัดย่อ) พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยเพศชายจะไปใช้สิทธิมากกว่าเพศหญิง และจากการศึกษาตัวแปรอายุ ของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2521 : 66) พบว่า ผู้ที่มีอายุวัยกลางคน คือ ระหว่าง 40 - 50 ปี จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงที่สุดในด้านถิ่นที่อยู่อาศัย รังสิต วงศ์ทองดี (2523 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้ที่เกิดในเขตเทศบาลตำบลอัมพวาไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าประชาชนที่เกิดจากที่อื่น ด้านอาชีพนั้น สุวิทย์ รุ่งวิสัย ;

อ้างถึงในชลช จงสืบพันธ์. 2546 : 342) พบว่า ผู้ที่มีอาชีพไม่มั่นคงมีแนวโน้มที่จะรับเงินและไปลงคะแนนให้ผู้ซึ่งเสี่ยงมากพอสมควร สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษานั้น การศึกษาของสุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2527 : 89) พบว่า การศึกษามีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยสำนึกในหน้าที่ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะไปลงคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งเพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ขณะที่ผู้มีการศึกษาน้อยจะไปเลือกตั้งเพราะได้รับการชักชวนในอัตราที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง ในส่วนของรายได้นั้น ผลการวิจัยของ จริญญา วงศ์สวัสดิ์ (2532 : 97) รายได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตสุขาภิบาล และมีความสัมพันธ์กับแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับปานกลางขึ้นไปมีแนวโน้มในการลงคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตนเองมากกว่าการถูกระดม นอกจากนี้ นักวิชาการและนักรัฐศาสตร์จำนวนมากในต่างประเทศที่ศึกษาเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้รายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองไปในการทำงานเดียวกันกับผลการวิจัยของไทยที่ได้กล่าวถึงข้างต้นโดยภาพรวม นั่นคือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยเหตุผลและปัจจัยที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสถานภาพส่วนตัว สังคมและเศรษฐกิจของบุคคลนั้น ๆ ดังต่อไปนี้

เลสเตอร์ ดับเบิลยู มิลเบรท และ เอ็ม. แอล. โกแอล. (Lester W. Milbrath and M. L. Goel. 1977 ; อ้างถึงใน ชลช จงสืบพันธ์. 2546 : 343) ได้รวบรวมและวิเคราะห์ผลการวิจัยหลากหลาย ระบุว่า การตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเกิดขึ้นจากปัจจัยส่วนบุคคลทั้งในเรื่อง เพศ ฐานะ และสภาพแวดล้อม เช่น พบว่า เพศชายจะสนใจด้านการเมืองมากกว่าเพศหญิงชนชั้นสูงกว่ามีความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าชนชั้นต่ำกว่า เช่น ชนชั้นกลางมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าชนชั้นล่าง ในทำนองเดียวกันผู้ที่มีการศึกษาสูงก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนมีความเข้าใจและสนใจเรื่องการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงจะให้ความสนใจรับรู้และรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบทางการเมืองมากกว่า อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชี้ชัดว่าประชาชนในต่างประเทศ ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าประชาชนในประเทศไทยมากมายหลายเท่า โดย Dennis พบว่า ประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกาทำร้อยละ 80 และประเทศญี่ปุ่นประมาณร้อยละ 50 เชื่อว่า การเข้าไปมีส่วนร่วม

ทางการเมืองเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี ในขณะที่คนอังกฤษร้อยละ 82 เห็นว่าการออกไปใช้เสียงเลือกตั้งเป็นเรื่องที่จำเป็นที่ต้องทำ

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของระบบการเมือง

ปัจจัยนี้เกี่ยวข้องกับ แนวคิดและปรัชญาของระบบการเมือง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสารสนเทศทางการเมือง การปลูกฝังความสำนึกทางการเมือง และความรู้สึกรักมีสมรรถนะทางการเมืองให้แก่ประชาชน เมื่อศึกษาย้อนไปในอดีตถึงแนวคิดและปรัชญาของระบบการเมืองไทย ก็จะทำให้เข้าใจได้มากขึ้นถึงสาเหตุที่ทำให้อัตราการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลในอดีตจะมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคม และความมั่นคงของประเทศ โดยจัดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และแผนพัฒนาความมั่นคง โดยไม่มีแผนพัฒนาการเมือง ดังนั้น การดำเนินการต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องของรัฐ โดยลำพังมากกว่าจะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่ง คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2548 : 68) กล่าวถึงข้อจำกัดข้างต้นว่า ในอดีตภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา การพัฒนาด้านการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการปกครองตนเอง ได้รับความสำคัญน้อยกว่าด้านความมั่นคงของชาติ ส่งผลให้การพัฒนาทางการเมืองในส่วนของประชาชนถูกจำกัด

ขณะเดียวกันอำนาจรัฐได้ขยายขอบเขตและกลไกของระบบราชการเจริญงอกงาม ในปัจจุบันตั้งแต่สมัยนายบรรหารอยู่ ติลปะอาษา เป็นต้นมา ได้มีกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเมือง และการพัฒนาระบบการเข้าสู่อำนาจของบุคคลในทางการเมืองการปกครอง เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้อำนาจของบุคลากรทางการเมืองการปกครองมากขึ้น ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้บรรยากาศทางการเมืองของไทยเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ ระบุว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงานทางการเมืองของประชาชนในระดับชาวบ้านยังถือว่ามีส่วนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคราชการ

ปัจจัยต่อมาคือ สารสนเทศทางการเมือง หรือข่าวสารการเมือง จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธอย่างมากกับความสนใจ และความกระตือรือร้นทางการเมือง โดยที่สารสนเทศทางการเมืองจะช่วยลดความไม่แน่ใจทางการเมือง และช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความรู้สึกไม่แน่ใจทางการเมือง หรือความรู้สึกว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองนี้เอง เป็นที่มาของความนิ่งเฉยทางการเมือง ในทางตรงกันข้าม ถ้าประชาชนทั่วไปมีความรู้ทาง

การเมืองเป็นอย่างดี รู้ถึงความเป็นไปและเหตุการณ์บ้านเมืองอยู่ตลอดเวลา ก็จะทำให้เกิดความคิดหรือวิธีที่ จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่ายกว่าคนที่ไม่รู้สารสนเทศทางการเมือง หรือรู้น้อยกว่า (ชลัช จงสืบทพันธ์. 2527 : 128) พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2523 : 77 - 79) ได้ทำการวิจัยเรื่องข่าวสารการเมืองของคนไทย พบว่า คนไทยมีความรู้เกี่ยวกับตัวผู้นำทางการเมือง เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมือง สถาบันทางการเมืองและกระบวนการทางการเมืองการปกครองของไทย อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ด้านความสำนึกทางการเมือง ชลัช จงสืบทพันธ์ (2527 : 129) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสำนึกทางการเมือง (ซึ่งรวมจิตสำนึกในหน้าที่พลเมืองเข้าไปด้วย) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พบว่า ความสำนึกทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การประท้วง และการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง และด้านความรู้สึกรับสมรรถนะทางการเมืองเป็นความรู้สึกนึกคิดหรือความเชื่อของบุคคลว่า ตนเองสามารถมีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางการเมืองและสังคมได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความรู้สึกรับสมรรถนะทางการเมืองเป็นสิ่งที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยจากการศึกษาของชลัช จงสืบทพันธ์ (2527 : 129) ถึงลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางบริบทและลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า นักศึกษาที่รู้สึกว่าคุณสมบัติสูงจะมีความสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาสูงเช่นกัน นักศึกษากลุ่มนี้ จะไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงและกระตือรือร้นที่จะรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

ส่วนผลการวิจัยในต่างประเทศ ได้แก่ การวิจัยของ ลิปเซท (Lipset, 1963 ; อ้างถึงใน ชลัช จงสืบทพันธ์. 2546 : 345) ระบุถึงสาเหตุที่ประชาชนในสังคมระดับต่างของประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ว่าเป็นเพราะคนกลุ่มนี้ไม่มีโอกาสได้อ่านหนังสือ วารสาร หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ จึงไม่มีความรู้ในเรื่องการเมืองและกิจการต่าง ๆ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าพูดแสดงความคิดเห็น ทำให้ละเลยและไม่สนใจการเมือง ในที่สุด และ UNESCO ; อ้างถึงใน ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ. 2540 : 22) รายงานไว้สอดคล้องกันว่า กลุ่มบุคคลที่มีอาชีพชั้นสูงของประเทศเยอรมันนี่จะมีการศึกษาสูง มีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้ มีเวลาสำหรับกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้น บุคคลชั้นสูงเหล่านี้จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด ในขณะที่กรรมกรผู้ใช้แรงงานจะมีการศึกษาต่ำ ไม่มีโอกาสอ่าน

หนังสือ ต้องใช้เวลาในการทำมาหากิน ไม่เห็นว่าตนเองจะมีส่วนผลักดันทางการเมืองได้ จึงทำให้ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรม

ลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะตัวของแต่ละท้องถิ่น เช่น ประเพณี ศาสนา ความเชื่อถือ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งคณิงนิจ ศรีบัวเตียม และคณะ (2545 : 71) ศึกษารายงานการวิจัยจากนักวิชาการหลายคนที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สรุปไว้อย่างครอบคลุมและชัดเจนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการจัดการป่าไม้ ที่ดิน และน้ำเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และมีรูปแบบการจัดการหลากหลาย โดยใช้ระบบความเชื่อ ประเพณี และองค์ความรู้ชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกลไกการควบคุม เช่น ในภาคอีสานมีการจัดการทรัพยากรร่วมกันโดยอาศัยพิธีกรรมทางศาสนา เช่น บุญทรงแทน บุญยอดหัวย พิธีบุญ กู่ บุญวังแจ้ โดยความร่วมมือของชุมชน ๆ เป็นเจ้าของ ... ทางภาคเหนือตอนบนมีการจัดการป่าไม้ภายใต้ความเชื่อเรื่องผีและมีข้อตกลงระหว่างชาวบ้านว่าจะไม่ตัดไม้ จะช่วยกันดูแลรักษาต้นน้ำลำธาร ... กฎเกณฑ์การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชนเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ โดยไม่มีอำนาจกฎหมายบ้านเมืองคุ้มครอง การมีส่วนร่วมในการจัดการของประชาชนในอดีตจึงดำเนินไปอย่างค่อนข้างอิสระ ส่งผลให้แต่ละชุมชนสามารถสร้าง และสั่งสมภูมิปัญญาและความเป็นตัวของตัวเองของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งบางอย่างก็สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้มีลักษณะแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ ประชาชนไทยคุ้นเคยกับวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มานานหลายร้อยปี ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งขาดความสนใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหารตามหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย

4. ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนเกี่ยวข้อง

ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับตัวประชาชนเองเป็นปัจจัยสุดท้าย แต่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารของประชาชนมาก เห็นได้จากผลการวิจัยหลาย ๆ ชิ้น เช่น จากผลการศึกษาของ ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538 : บทคัดย่อ) ที่ระบุว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมใน โครงการและกิจกรรมการพัฒนาสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินทองของเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกัน โดยจะเข้าร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์ในระดับสูง แต่จะเข้าร่วมในขั้นริเริ่มโครงการและขั้นประเมินผลโครงการในระดับต่ำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ

สนิท ขาวสะอาด (2539 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นอกจากปัจจัยด้านผู้นำทางสังคมและผู้นำในครอบครัว ปัจจัยด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐ และปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจแล้ว ผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดนครพนมในโครงการสาธารณะท้องถิ่น นอกจากผลการศึกษาวิจัยแล้วยังสามารถเห็นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอันเกิดจากปัจจัยในข้อนี้ได้จากข่าวผ่านสื่อต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะจากวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ เช่น การประชุมประหวังรัฐบาลในเรื่องของผลประโยชน์ที่พึงได้รับ หรือผลกระทบที่จะได้รับ อาทิ การชุมนุมประหวังเพื่อขอให้ประกันราคาผลิตผลทางการเกษตร การประหวังเพื่อพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จากผลการศึกษาทั้งในและต่างประเทศข้างต้น สรุปได้ถึงความคล้ายคลึงกันของปัจจัยบางประการที่ส่งผลกระทบต่อระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ เพศชายมากกว่าเพศหญิง ชนชั้นสูงมากกว่าชนชั้นล่าง ผู้มีการศึกษาสูงมากกว่าผู้มีการศึกษาค่ำ ผู้มีอายุสูงมากกว่าผู้มีอายุต่ำ ผู้มีความมั่นใจในสมรรถนะของตนเองมากกว่าผู้ที่ขาดความมั่นใจ และ ผู้ที่มีโอกาสอ่านข่าวสารทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่มีโอกาส แต่เมื่อคำนึงถึงอัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วจะเห็นว่าอัตราของชาวไทยยังอยู่ในระดับต่ำกว่ามาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ อาทิ คนไทยส่วนใหญ่เป็นชนในระดัปล่าง ไม่มีเวลาใฝ่หาความรู้ ต้องใช้เวลาในการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ ขาดการปลูกฝังในเรื่องจิตสำนึกทางการเมือง และขาดการสื่อสารที่ดีระหว่างรัฐและประชาชน เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

1. โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัด มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ที่อยู่ในจังหวัด มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร (ราชกิจจานุเบกษา. 2540 : 5 และ ราชกิจจานุเบกษา. 2546 : 4) ดังนี้

1.1 ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 24 - 48

คน ตามเกณฑ์จำนวนราษฎรในจังหวัด อายุของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีกำหนดคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง และให้สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนึ่งคนและเป็นรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งตามอายุของสภาคือ 4 ปี

สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ตราข้อบัญญัติเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราข้อบัญญัติหรือให้มีอำนาจตราข้อบัญญัติและดำเนินการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. พิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งข้อบัญญัติดังกล่าวจะแสดงให้เห็นว่ามีการใช้เงินงบประมาณเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างไร
3. รับทราบนโยบายของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ต้องแถลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยไม่มีการลงมติ (ก่อนที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะเข้ารับหน้าที่)
4. เลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นคณะกรรมการสามัญ และเลือกบุคคลอื่นซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
5. ตรวจสอบการบริหารราชการของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสิทธิตั้งกระทู้ถามนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้
6. ตรวจสอบและกำกับการบริหารราชการของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมดเท่าที่มีอยู่) มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติเพื่อให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.2 ฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด (จำนวนหนึ่งคน) ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดอาจแต่งตั้งรองนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด (ซึ่งมิใช่สมาชิกสภาองค้การบริหารส่วนจังหวัด) เป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององค้การบริหารส่วนจังหวัด ตามที่นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดมอบหมาย จำนวน 2 - 4 คน และนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดอาจแต่งตั้งเลขานุการและที่ปรึกษานายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด (ซึ่งมิใช่สมาชิกสภาองค้การบริหารส่วนจังหวัด) ได้จำนวนรวมกัน ไม่เกิน 5 คน

นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค้การบริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติและนโยบาย
2. สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค้การบริหารส่วนจังหวัด
3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด เลขานุการและที่ปรึกษานายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด

4. วางระเบียบเพื่อให้งานขององค้การบริหารส่วนจังหวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5. รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองค้การบริหารส่วนจังหวัด

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

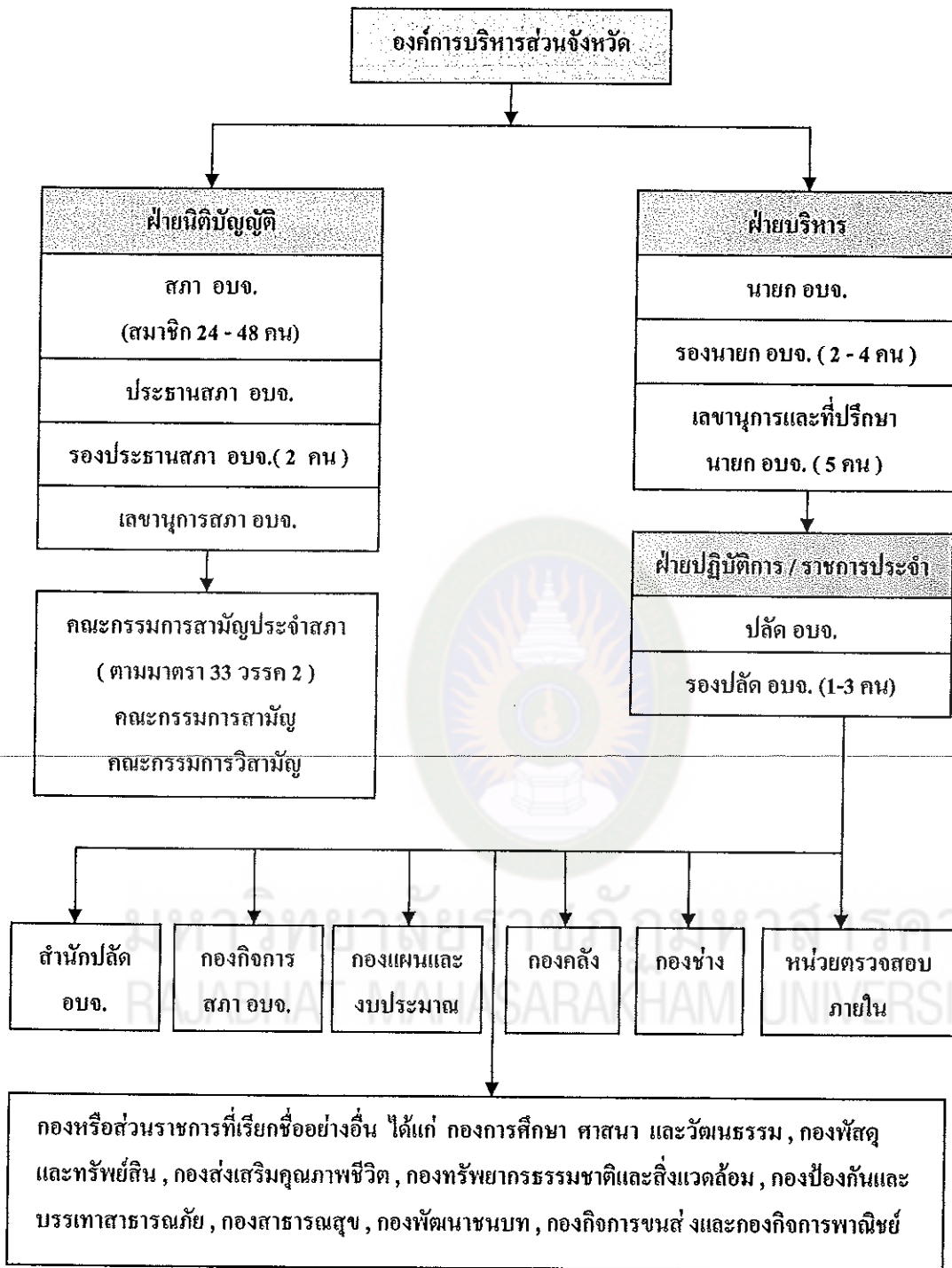
และเพื่อให้ฝ่ายบริหารมีอัตรากำลังในการปฏิบัติภารกิจตามนโยบายและอำนาจหน้าที่ขององค้การบริหารส่วนจังหวัดจึงได้กำหนดให้ “ฝ่ายปฏิบัติการหรือฝ่ายราชการประจำ” โดยให้นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค้การบริหารส่วนจังหวัดตามกฎหมายและเป็นผู้บังคับบัญชาฝ่ายราชการประจำ ได้แก่ ข้าราชการและลูกจ้างองค้การบริหารส่วนจังหวัด โดยให้ปลัดองค้การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้บังคับบัญชารองจากนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด และรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำขององค้การบริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปตามนโยบายและมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดมอบหมาย และองค้การบริหารส่วนจังหวัดอาจกำหนดให้มีรองปลัดองค้การบริหารส่วนจังหวัด จำนวนไม่เกิน 3 คน ตามความจำเป็นและความเหมาะสมขององค้การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของปลัดองค้การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับการบริหารงานบุคคลขององค้การ

บริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 17 (9) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีมติให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกาศกำหนดกองหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งถือว่าเป็นส่วนราชการที่มีความจำเป็นในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (ชลธิ์ ยังตรง. 2546 : 101) ดังนี้

1. สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. กองกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. กองแผนและงบประมาณ
4. กองคลัง
5. กองช่าง
6. หน่วยตรวจสอบภายใน
7. กองหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ได้แก่ กองการศึกษา ศาสนาและ

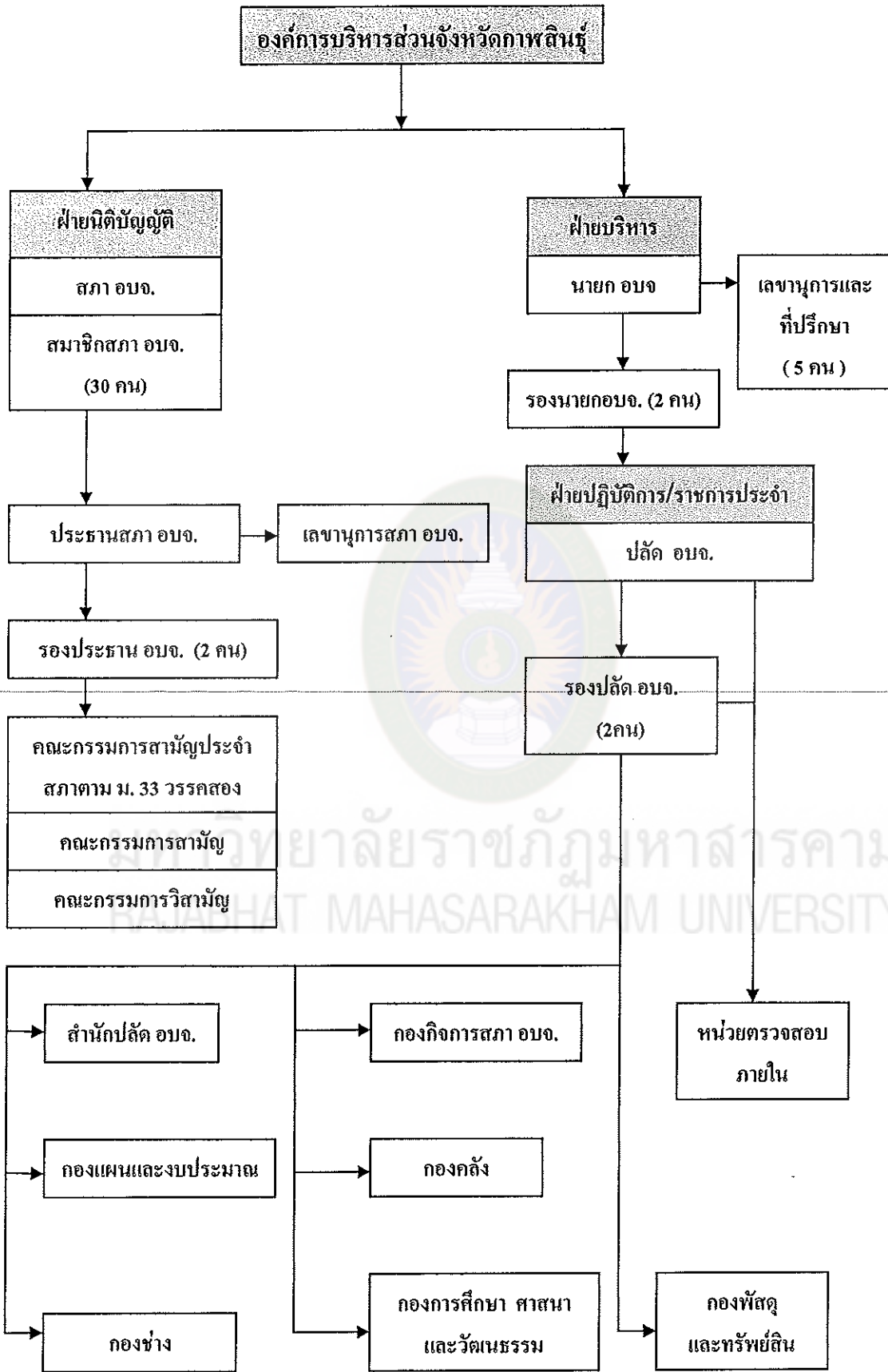
วัฒนธรรม กองพัสดุและทรัพย์สิน กองพัฒนาคุณภาพชีวิต กองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กองสาธารณสุข กองพัฒนาชนบท กองกิจการขนส่งและกองกิจการพาณิชย์ โดยให้ประกาศกำหนดจัดตั้งตามความจำเป็นและความเหมาะสมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่ละแห่ง

สำหรับโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีโครงสร้างหลักเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และได้ประกาศกำหนดจัดตั้งกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กองพัสดุและทรัพย์สิน รวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์มีส่วนราชการ 1 สำนัก 6 กอง 1 หน่วย (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. 2552 : 12) ดังปรากฏในแผนภาพที่ 2 และแผนภาพที่ 3

หมายเหตุ หน่วยตรวจสอบภายในเป็นส่วนราชการที่มีฐานะต่ำกว่ากอง

แผนภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

แผนภาพที่ 3 แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

2. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.1 อำนาจตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 (ราชกิจจานุเบกษา. 2540 : 21, ราชกิจจานุเบกษา. 2542 : 3 และ ราชกิจจานุเบกษา. 2546 : 5)

2.1.1 ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายเช่น การตราข้อบัญญัติเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ การตราข้อบัญญัติเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราข้อบัญญัติหรือให้มีอำนาจตราข้อบัญญัติ การตราข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย และการตราข้อบัญญัติเพื่อดำเนินการพาณิชย์ ตามมาตรา 50 เป็นต้น

2.1.2 จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

2.1.3 สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

2.1.4 ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

2.1.5 แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

2.1.6 อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาตำบล

2.1.7 คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

2.1.9 จัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ข้าราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.1.10 จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.1.11 บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.1.12 การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้ค้ำประกันถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงานและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์ วิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

2.2 อำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา. 2542 : 12)

2.2.1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

2.2.2 การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

2.2.3 การประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

2.2.4 การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

2.2.5 การคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2.6 การจัดการศึกษา

2.2.7 การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2.2.8 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

2.2.9 การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

2.2.10 การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม

2.2.11 การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม

2.2.12 การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ

2.2.13 การจัดการและดูแลสถานีขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ

2.2.14 การส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.2.15 การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน และการจัดทำกิจการไม่ว่าจะ

ดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่นหรือจากสหการ

2.2.16 การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.17 การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง

2.2.18 การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

2.2.19 การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

2.2.20 การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ

2.2.21 การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร

2.2.22 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2.2.23 การจัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด

2.2.24 การจัดทำกิจการใดอันเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการ หรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

2.2.25 สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

2.2.26 การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

2.2.27 การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

2.2.28 จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.2.29 กิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยในคราวประชุมครั้งที่ 3/2549 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2549 คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกอ.) ได้มีมติเห็นชอบให้ภารกิจการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center เป็นกิจการที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 17 (29)

2.3 อำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการ สาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. 2546 : 1-3 และ 2552 : 1)

2.3.1 ลักษณะของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการ ให้บริการสาธารณะในเขตจังหวัด

1) ดำเนินงานในโครงการที่มีขนาดใหญ่ ที่เกินศักยภาพขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอื่นในเขตจังหวัด

2) เป็นการดำเนินงานที่ปรากฏถึงกิจกรรมที่เป็นภาพรวมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มุ่งต่อประโยชน์ของท้องถิ่นหรือประชาชนเป็นส่วนรวม และไม่เข้าไป ดำเนินงานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดสามารถดำเนินการได้เอง

3) เข้าไปดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการในลักษณะที่มีความคลาป เกี่ยวต่อเนื้อหรือมีผู้ได้รับประโยชน์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่า 1 แห่งขึ้นไป

2.3.2 ในการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามข้อ 3.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรจะดำเนินการเพื่อให้เป็นไปในลักษณะดังนี้ คือ

1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประสานการจัดทำแผน จังหวัด โดยการสร้างและพัฒนาระบบการประสานแผนการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดเพื่อ นำไปสู่การใช้จ่ายงบประมาณในการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสมดุลย์ และคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

2) การก่อสร้างและบำรุงรักษาโครงการที่เป็น โครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ หรือมีการเกี่ยวเนื่องกันหลายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือในลักษณะที่เป็นเครือข่ายใน หลักการเชื่อมโยงกับแผนงาน โครงการที่ดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นใน จังหวัด

3) การจัดการศึกษา สาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตให้กับประชาชนในระดับจังหวัด และไม่เป็นการซ้ำซ้อนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อื่นในจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายศักยภาพและมุ่งต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนา การศึกษา สาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัด

4) การส่งเสริมจารีต ประเพณี วัฒนธรรม การท่องเที่ยว การส่งเสริมการ ลงทุน และพาณิชย์กรรมของจังหวัด

5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลรวม การดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัด

6) ให้บริการด้านเทคนิค วิชาการ เครื่องมือ เครื่องจักรกล บุคลากร แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในเขตจังหวัด

7) ดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจตามที่กำหนดไว้ใน แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมถ่ายโอนที่องค์กรบริหารส่วนจังหวัด “มีหน้าที่ที่ต้องทำ”

3. การสนับสนุนงบประมาณ

3.1 การสนับสนุนให้แก่ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค จะกระทำได้แต่เฉพาะกรณี ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะต้องดำเนินการเอง แต่ไม่สามารถ ดำเนินการได้เอง เนื่องจากเป็นงานปฏิบัติซึ่งจะต้องใช้เทคนิควิชาการสูง และหน่วยงานของรัฐ นั้นมีความสามารถที่จะดำเนินการได้ดีกว่า และผลของการให้การสนับสนุนนั้นจะเป็น ประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

3.2 การสนับสนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัด จะกระทำได้ใน กรณีที่เร่งด่วนและจำเป็น หากไม่ดำเนินการจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อ ประชาชน

3.3 การให้การสนับสนุนแก่ประชาชน องค์กรประชาชน ควรเป็นไปในลักษณะ ของการส่งเสริมความสามารถดำเนินการ โดยใช้ศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการใน ลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยไม่ให้การสนับสนุนในลักษณะของ การให้สิ่งของ หรือการเข้าไปดำเนินการแทน

สรุปองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งซึ่งต้องจัดทำ บริการสาธารณะเพื่อบริการประชาชนทั้งจังหวัด โดยต้องใช้วิธีบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและ ให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย นอกจากนี้ยังต้องดำเนินการจัดตั้งศูนย์เครือข่าย เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และให้ศูนย์เครือข่ายฯ ดำเนิน กิจกรรมตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วย

ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นหรือ Clinic Center

1. ความเป็นมาของศูนย์เครือข่ายฯ

คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกถ.) ในคราวประชุมครั้งที่ 11/2547 เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547 ได้มีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2548 - 2551) ตามที่คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณายุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอ ซึ่งประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่ 3 แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นหรือ Clinic Center กำหนดให้มีการสนับสนุน ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับประชาชนส่วนราชการ สถาบันการศึกษา หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ หรือ Clinic Center ให้ครอบคลุม 75 จังหวัด ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน และประชาชนในพื้นที่ เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อเสนอแนะ ช่วยเหลือกันและกัน ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะของการสร้างเครือข่าย การบริหารจัดการและการปกครองท้องถิ่น

คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกถ.) ในคราวประชุมครั้งที่ 3/2549 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2549 ได้มีมติเห็นชอบให้การจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ เป็นกิจการที่คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 17 (29) เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่า การจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ จะเป็นศูนย์กลางในการประสานงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ จะสามารถใช้ประโยชน์ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดได้ ในขณะที่เดียวกันผลประโยชน์ที่ได้รับจะตกอยู่กับประชาชน

วรเชช จันทรส (2550 : 2 - 7) ประธานอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อติดตามยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไข

ปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2550 ณ โรงแรมเรดิสัน กรุงเทพฯ สรุปได้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนากุศลกรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถทำโดยหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดแห่งเดียวได้ แต่จะต้องอาศัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศรวมพลังกัน โดยมีเป้าหมายคือประชาชนและความสำเร็จของการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ และให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นกลไกที่สำคัญในการเชื่อมโยงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ จึงได้มีการออกแบบยุทธศาสตร์การพัฒนากุศลกรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center การดำเนินงานดังกล่าวมีลักษณะเป็นหลายกองทัพ มีแนวรุกหลายด้าน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ประชาชน ในวันนี้จะนำเสนอยุทธศาสตร์รวมในการพัฒนากุศลกรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน ส่วนราชการ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ ว่าจะต้องดำเนินงานอย่างไร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center

Clinic Center แม้จะเป็นคำสาธณสุขเหมือนศูนย์รักษาโรค แต่จริง ๆ แล้ว มีทั้งส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแนวคิดต่าง ๆ เป็นศูนย์ที่ก่อตั้งโดยคนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจารย์มหาวิทยาลัย เข้าร่วมช่วย มีการปรึกษาพูดคุยทิศทางการดำเนินงาน โดยก่อตั้งศูนย์ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพราะเห็นว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถเข้าดูแลในเรื่องต่าง ๆ ได้ การดำเนินศูนย์เครือข่ายฯ ประกอบด้วย

1. นโยบายของการดำเนินงานในภาพรวม ศูนย์เครือข่ายฯ ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ “ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผลการทำงานของท้องถิ่น ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมปรับปรุงเสนอแนะ” ได้ ศูนย์เครือข่ายฯ ต้องมีกลไกบางอย่างให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมที่ครบวงจร กล่าวคือ “ร่วมคิด ร่วมวางแผน” ในแผนความต้องการของชุมชน (Integrate Demand Planning) “ร่วมทำ” โดยผลักดันให้ประชาชนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น “ร่วมติดตามประเมินผล” ให้ศูนย์เครือข่ายฯ เป็นศูนย์ประสานในการติดตามประเมินผล และประชาชนติดตามประเมินผลในกิจกรรมหลัก ๆ ของท้องถิ่น “ร่วมรับรางวัล” ศูนย์เครือข่ายฯ ต้องกระตุ้นเพื่อให้แรงจูงใจทางบวกกับประชาชน/ชุมชน

เสนอแนะให้รางวัลกับประชาชนหรือมีบทลงโทษในบางกรณี “ร่วมปรับปรุงเสนอแนะ” เป็น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสุดท้าย จึงเข้าสู่วงจรแรก คือ “ร่วมคิด” ลักษณะนี้เป็นวงจร (Cycle) ทำหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ โดยอาศัยการฝึกกำลังของภาควิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการ กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดทั่วประเทศ ชุมชนและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม สุดท้ายจะเป็นศูนย์ทาง วิชาการ ศูนย์รวมความรู้ มียุทธศาสตร์เฉพาะในการฝึกศูนย์เครือข่ายฯ เข้าด้วยกัน เชื่อมโยง องค์การบริหารส่วนจังหวัดทั่วประเทศ เป็นการร่วมทำงานต่าง ๆ ทำให้เกิดค่านิยม (Core Value) ว่างานของท้องถิ่นมีชิ้นงานเฉพาะของตนเอง ในอีกมิติหนึ่งคือ ศูนย์เครือข่ายฯ จะต้อง เป็นกลางในการให้ข้อเท็จจริง ให้สัตย์จริง ให้หลักการพื้นฐาน ให้ประโยชน์ และช่วยดูแลสิ่งที่เป็น ธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยต้องเข้าใจว่าการถ่ายโอนภารกิจมีความสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาเด็กเล็กเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ทั่วโลกเน้นเรื่องการพัฒนาศูนย์ เด็กเล็ก ดูแลเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา เกิดมาแล้วดูแลอย่างดี เพราะต้องการให้เกิดมามี คุณภาพชีวิตที่ดี ท้องถิ่นบางแห่งไม่สามารถตอบได้ว่ามีเด็กด้อยโอกาสในท้องถิ่นกี่คน ดังนั้น ต้องทำความเข้าใจกับผู้บริหารศูนย์เครือข่ายฯ ต้องทำคู่มือ ทำแผนงานนโยบายสำคัญ ๆ เพื่อให้ ท้องถิ่นเห็นประโยชน์ของการพัฒนา ต่อไปรัฐบาลจะต้องกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จะต้องจัดสรรงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ดังคำกล่าวของ ปราชญ์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ชาวฝรั่งเศส ที่ว่า “หน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะท้องถิ่นมี หน้าที่หลักหน้าที่เดียว คือ จะต้องทำให้คนในท้องถิ่นหลุดพ้นจากพันธนาการของชีวิต ชีวิต ต้องดีกว่าเดิม ถูกต้อง ดีกว่าพ่อแม่” ดังนั้น ศูนย์เครือข่ายฯ จะต้องทำให้ชีวิตของประชาชนใน ท้องถิ่นดีกว่าเดิม โดยให้เป็นสัญญาประชาคม ทั้งนี้ มีความยินดีที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับศูนย์ เครือข่ายฯ มากขึ้น โดยจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นจาก 50,000 บาท เป็น 200,000 บาท

2. นโยบายและมาตรการเฉพาะด้าน

2.1 การพัฒนาโครงสร้างประชาชน/ชุมชน คือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ให้ข้อมูลแก่ชุมชนได้รับรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การศึกษา ศูนย์เด็กเล็ก ความมั่นคงปลอดภัย การ ท้องเที่ยว สาธารณสุข โภชนาการ มีโครงสร้างประชาชนและชุมชน ไม่อยากเห็นศูนย์เครือข่ายฯ มีเพียงองค์ประกอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงาน ผู้อำนวยการ กองแผนงานฯ เลขานุการ หรืออาจารย์มาเป็นครั้งคราว แต่อยากให้เกิดดำเนินการให้ไกล หนักแน่นขึ้น

เสียสละเวลาเล็กน้อย พบปะกันอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ให้ชุมชนรู้จักศูนย์เครือข่ายฯ มากขึ้น อาจจะมี Hotline มีการพบปะพูดคุย มี Website ซึ่งแต่ละแห่งอาจมีความแตกต่างกัน

2.2 การส่งเสริมนวัตกรรมการพัฒนาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงกัน ชุมชนต้องรู้ต้องเกิดระบบการเรียนรู้ หรือเรื่องสาธารณสุข ศูนย์เครือข่ายฯ ต้องให้ความรู้ประชาชน ให้ประชาชนเข้าถึงได้ ต้องมีที่ศึกษาด้านสาธารณสุข เชื่อมโยงไปยังชุมชน โดยใช้ประโยชน์จากแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวของสาธารณสุขที่มีอยู่แล้ว ศูนย์เครือข่ายฯ จะต้องทราบว่าสิ่งที่รัฐบาลมีอยู่แล้วคือใคร จะเชื่อมโยงกันอย่างไร ต้องเข้าถึงชาวบ้านได้ เชื่อมโยงเรื่องของการรักษาสิ่งแวดล้อม การศึกษา การดูแลเด็กด้อยโอกาส ศูนย์เครือข่ายฯ มิใช่จะต้องทำทุกเรื่องทุกอย่าง แต่ให้ดูว่าจังหวัดไหนมีปัญหาอะไร ให้ทำลดหลั่นกันลงไป ต่อไป สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจจะมีคู่มือศูนย์เครือข่ายฯ เกี่ยวกับ โครงการที่จะส่งเสริมนวัตกรรมของท้องถิ่นเป็นอย่างไร วัตถุประสงค์คืออะไร

2.3 การพัฒนาเครือข่ายข้ามพื้นที่ แต่ละศูนย์เครือข่ายฯ จะต้องเชื่อมโยงกัน โดยสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการเชื่อมโยงให้เห็นภาพรวมและแนะนำข้อมูลโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถเชื่อมโยงเข้ากับที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารเป็นแนวราบ โดยอัตโนมัติ เป็นเครือข่ายจริง ๆ แล้วศึกษาว่าในเครือข่ายจะทำอะไร จะต้องคิดต่อไปถึงการพัฒนาเครือข่ายข้ามพื้นที่ การแลกเปลี่ยนข้ามพื้นที่ การประชุมข้ามพื้นที่ โดยให้ผู้แทนชุมชนช่วยเป็นผู้ประสาน และศูนย์เครือข่ายฯ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดช่วยสนับสนุน

2.4 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นหัวใจของศูนย์เครือข่ายฯ แนวคิดใหม่ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิใช่เป็นผู้จัดการบริษัทสมัยเดิม ซึ่งต้องควบคุมดูแลบังคับบัญชาตลอดเวลา แต่ผู้จัดการบริษัทสมัยใหม่ต้องจัดการความรู้ ส่งเสริมให้คนในหน่วยงานมีความรู้ให้มากที่สุดในทุก ๆ ด้าน เป็นแนวคิดใหม่ของการจัดการความรู้ เชื่อมมั่นว่าน่าจะทำได้ ต้องประสานองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เกิดความคิดใหม่ โครงการปริญญาโท - ตรี ที่จัดทำก็เพื่อผลิตบุคลากรให้มีการจัดการความรู้ ขยายความรู้ไปถึงประชาชน 62 ล้านคน

2.5 การจัดการวัฒนธรรม ปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ซึ่งมี 3 ระดับ คือ (1) วัฒนธรรมองค์กร เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด เช่น การให้บริการประชาชน อยากให้ศูนย์เครือข่ายฯ ช่วยแนะนำการจัดการวัฒนธรรมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศเปลี่ยน

วัฒนธรรม เป็นวัฒนธรรมการให้บริการประชาชน คุณแลประชาชน (2) วัฒนธรรมที่จะต้องประกาศ (Profess) ว่าท้องถิ่นจะเป็นอย่างไร ให้ประชาชนรับรู้เข้าใจเป็นค่านิยมร่วมกัน (3) วัฒนธรรมที่เปลี่ยนยากที่สุด เป็นขั้นลึก ๆ เพราะบางแห่งมีผลประโยชน์ มีการแข่งขัน มีกฎ กติกาเงิน กฎแบ่งเงิน คังนั้น ควรเริ่มเปลี่ยนจากวัฒนธรรมขั้นที่ 1 และ 2 ซึ่งหากเปลี่ยนให้ คีแล้วจะเป็นฐานให้วัฒนธรรม ขั้นที่ 3 จะเริ่มเป็นวัฒนธรรมอ่อนไป

2.6 การกำหนดผลผลิต/ผลลัพธ์ และการติดตามประเมินผลในแต่ละช่วงเวลา ในเรื่องนี้เป็นการกำหนดผลผลิต ผลลัพธ์ และติดตามผลการดำเนินงานตามข้อ (1)-(5) ว่ามี ผลงานอะไรบ้าง โดยสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น อาจจะเป็นผู้บริหารเครือข่ายฯ กำหนดรูปแบบการดำเนินงานของแต่ละศูนย์ว่าเป็น อย่างไร จะดำเนินการมากน้อยขึ้นอยู่กับแต่ละแห่ง ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของแต่ละท้องถิ่น เช่น เป้าหมายในเรื่องสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต การยกระดับประชาชน เศรษฐกิจ ความ มั่นคง โดยจะให้ชุมชนทำอะไรให้เกิดความรู้กับประชาชน วัดจากอะไร ผลผลิต/ผลลัพธ์ในแต่ละ ช่วงเป็นอย่างไร

การพัฒนายุทธศาสตร์ของท้องถิ่นมิได้จำกัดเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือข้าราชการฝ่ายการเมือง ฝ่ายประจำ ฝ่ายท้องถิ่นเท่านั้น แต่ต้องโยงไปถึงประชาชน และ ผู้ดำเนินการ (Player) ซึ่งมีในองค์กรบริหารส่วนจังหวัดเพียงแห่งเดียว แต่องค์กรบริหารส่วน จังหวัดเป็นตัวหลัก ผู้ดำเนินการคือฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัย ราชการส่วน ภูมิภาค จังหวัด โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ประชาชน ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

2. โครงสร้างของศูนย์เครือข่ายฯ

จัดตั้งทีมงานประกอบด้วย 4 ภาคส่วน แต่เน้นการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย

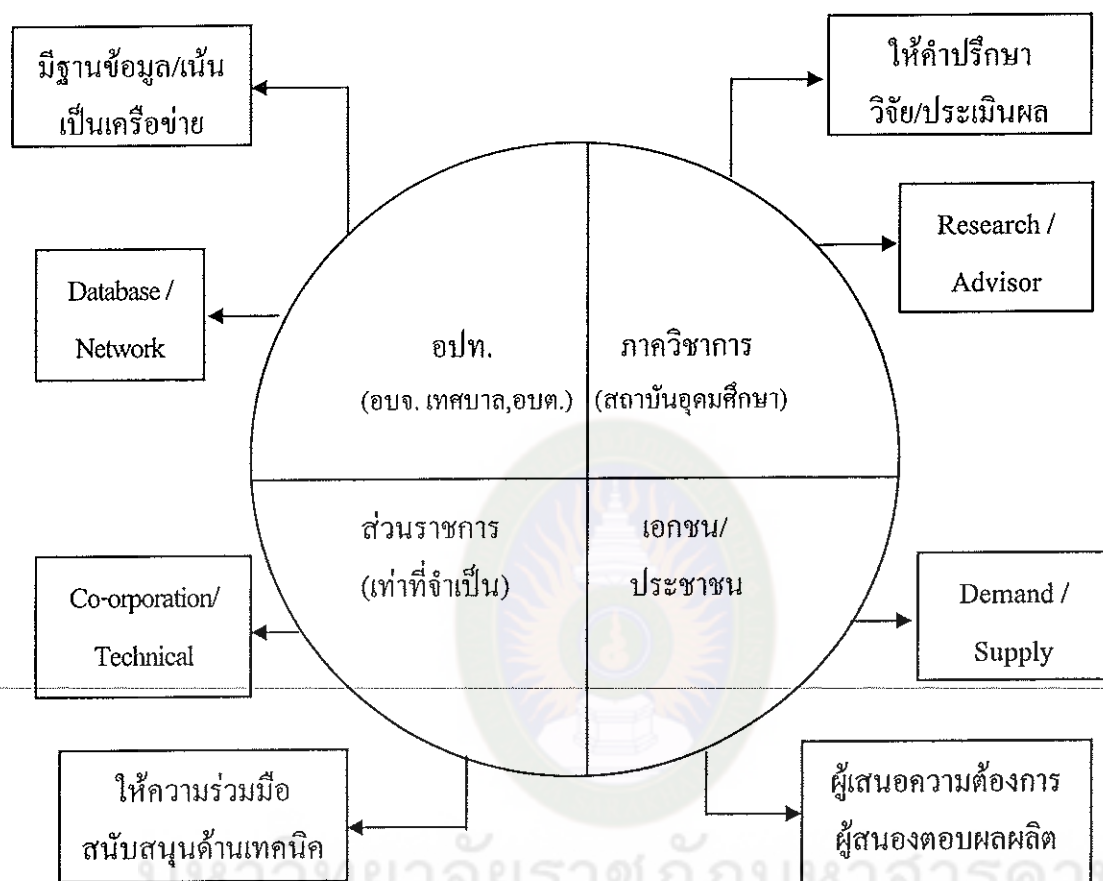
2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัด โดยจะเน้นในลักษณะความร่วมมือเป็นเครือข่าย (Database/Net Work)

2.2 ภาควิชาการ คือ สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น ทำหน้าที่วิจัยประเมินผลการ ติดตาม เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการดูงานในท้องถิ่น (Research/Advisor)

2.3 ภาคราชการ คือ ซึ่งจะเลือกเฉพาะส่วนราชการที่จำเป็นจริง ๆ เพื่อให้ความร่วมมือในทางเทคนิค การช่วยเหลือสนับสนุนและให้คำปรึกษาต่าง ๆ (Technical Support)

2.4 ภาคเอกชนและประชาชน ซึ่งจะมีแนวในการเสนอความต้องการ และ ช่วยเหลือสนับสนุนหรือตอบสนองผลผลิต (Demand/Supply)

โครงสร้างศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ท้องถิ่น หรือ Clinic Center ปรากฏดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดง โครงสร้างการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center

3. บทบาทและหน้าที่ของศูนย์เครือข่ายฯ

- 3.1 ประสานงานระหว่างส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด
ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการประสานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัด
- 3.2 ประสานการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมกันแก้ไข
ปัญหาของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่น
- 3.3 จัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแสดงความ
คิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำ

3.4 สร้างแหล่งเรียนรู้และเสริมสร้างความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทุกภาคส่วน

3.5 ดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมในการเพิ่มประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. ศูนย์เครือข่ายฯ หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ เพื่อปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกถ.) เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2550 โดยได้ทำบันทึกตกลงร่วมกัน (Memory of Understanding : MOU) กับสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกกถ.) เรื่อง การดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2550 และกับจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2550 ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ได้กำหนดวัตถุประสงค์และโครงสร้างของศูนย์เครือข่ายฯ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์, 2540 : 1 - 5) ดังนี้

4.1 วัตถุประสงค์

4.1.1 เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ

สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชนและประชาชนในจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม โดยจะดำเนินกิจกรรมการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการประสานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ และประสานการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่น

4.1.2 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น ในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำ โดยการจัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะ

4.1.3 เพื่อเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้และเสริมสร้างความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทุกภาคส่วน

4.1.4 เพื่อดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมในการเพิ่มประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.2 โครงสร้างศูนย์เครือข่ายฯ

จัดตั้งทีมงานประกอบด้วย 4 ภาคส่วน แต่เน้นการทำงานเป็นทีม เรียกว่า “คณะกรรมการบริหารศูนย์เครือข่ายฯ” จำนวนทั้งหมด 13 คนประกอบด้วย

4.2.1 ภาควิชาการ คือ สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด ทำหน้าที่วิจัย ประเมินผล การติดตาม เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการดูงานในท้องถิ่น ได้แก่ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย จำนวน 1 คน

4.2.2 ภาคราชการ คือ ส่วนราชการที่จำเป็นเพื่อให้ความร่วมมือในทางเทคนิค การช่วยเหลือสนับสนุนและให้คำปรึกษาต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด กาฬสินธุ์ สำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานพัฒนาการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 3 คน

4.2.3 ภาคเอกชนและภาคประชาชน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัด จะมีแนวทางในการเสนออุปสงค์ (Demand) และช่วยเหลือด้านอุปทาน (Supply) ได้แก่ ประธานหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ และตัวแทนประชาคมจังหวัดกาฬสินธุ์ (นายสุรเดช เคราะห์ดี) จำนวน 3 คน

4.2.4 ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด โดยจะเน้นในลักษณะความร่วมมือ เป็นเครือข่ายได้แก่ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท นายองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด นายองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จำนวน 6 คน และได้จัดตั้งคณะทำงานประจำศูนย์เครือข่ายฯ เพื่อทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการและบริหารจัดการภายในศูนย์เครือข่ายฯ ประกอบด้วยข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 25 คนนอกจากนี้ ได้เชิญ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ หรือผู้แทน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชชมงคลภาค อีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์ หรือผู้แทน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 3 เขต นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ และ นายบุญยงค์ บัวบุปผา ตัวแทนภาคประชาชน รวมจำนวน 8 คน เป็นคณะที่ปรึกษา

4.3 วิทยุทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของศูนย์เครือข่ายฯ

ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ได้จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหาร/ คณะทำงานประจำศูนย์เครือข่ายฯ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2550 และ ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2550 โดยมีมติเห็นชอบ สรุปได้ดังนี้

4.3.1 วิสัยทัศน์ (Vision) คือมุ่งสู่การเป็นศูนย์ข้อมูล/ประสานงานและศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (Database - Co-operation and Learning Knowledge Sharing for Local Development Center)

4.3.2 พันธกิจ (Mission) ประกอบด้วย ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น (Promote) ประสานการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Co - ordinate) สนับสนุนการประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริมของประชาชน (Support)

4.3.3 เป้าหมาย (Goal) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการประสานแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Efficiency) และเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำมาหากินของประชาชน (Potential)

4.3.4 ยุทธศาสตร์ (Strategy) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์เพิ่มประสิทธิภาพโดยการประสานงาน (Efficiency By Co - ordinating) และยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพโดยการสนับสนุน (Potential By Supporter) (เป็นผู้ประสานงานและให้การสนับสนุน)

4.3.5 รูปแบบวิธีดำเนินงาน (Procedure) และกลยุทธ์ (Tactics) คือการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (Citizen Center) ลงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนา (Network) และแสวงหาข้อมูลปัญหาข้อขัดข้อง ความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน (Database) ตลอดจนการจัดกิจกรรมเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็นและสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Hearing/Interview) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

4.4 แผนปฏิบัติการบริหารจัดการศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

แผนปฏิบัติการบริหารจัดการศูนย์เครือข่ายฯ ประจำปี พ.ศ. 2550 - 2552 มี

รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงแผนปฏิบัติการบริหารจัดการศูนย์เครือข่ายฯ ประจำปี พ.ศ. 2550 – 2552

กิจกรรม	ดำเนินการ	งบประมาณ
1. การประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการ / คณะทำงานประจำศูนย์เครือข่ายฯ	1 กรกฎาคม - 31 สิงหาคม 2550	งบประมาณของสำนักปลัดนายกรัฐมนตรี (สปน.) ที่ให้อบจ. เบิกแทนผ่าน สนง. ท้องถิ่น จำนวน 50,000 บาท
2. การจัดหาพัสดุเพื่อใช้ประจำศูนย์เครือข่ายฯ ได้แก่ จัดทำป้ายศูนย์เครือข่ายฯ, การออกแบบและติดตั้งระบบสารสนเทศพร้อมเปิดให้บริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตด้วยความเร็วสูง และจัดซื้อพัสดุที่มีความจำเป็นต่อการใช้งาน เช่น ตู้เก็บเอกสาร, เครื่องคอมพิวเตอร์, เครื่องพรีนเตอร์, กล้องดิจิทัล, เครื่องโทรศัพท์ - โทรสาร	1 - 30 ก.ย. 2550	เงินอุดหนุนทั่วไปประจำปี พ.ศ. 2550 ที่ กกค. ได้จัดสรรให้อบจ. เพื่อการจัดทำศูนย์เครือข่ายฯ จำนวน 200,000 บาท
3. การจัดประชุมคณะกรรมการ/ คณะทำงาน ประจำศูนย์เครือข่ายฯ โดยกำหนดให้มีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และพิจารณาข้อมูลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น	พ.ย. - ธ.ค. 2550 ม.ค. - ธ.ค. 2551 ม.ค. - ก.ย. 2552	เงินงบประมาณ อบจ. กาศสินธุ์ ประจำปี พ.ศ. 2551 จำนวน 500,000 บาท และ ประจำปี พ.ศ. 2551 จำนวน 2,000,000 บาท
4. การจัดเวทีสาธารณะ 4.1 โครงการจัดเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็นและสนทนากลุ่มเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น (Focus Group	1 - 30 พ.ค. 2551	เงินงบประมาณองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปี พ.ศ. 2551 จำนวน 500,000 บาท (วงเงินเดียวกับข้อ 3)

กิจกรรม	ดำเนินการ	งบประมาณ
<p>Hearing/Interview) จำนวน 18 จุด ตามเขตอำเภอในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เป้าหมายผู้เข้าร่วมได้แก่ผู้บริหาร/สมาชิกสภาท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. จำนวน 570 คน</p>		
<p>4.2 โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ร่วม คิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ประจำปี 2552 จำนวน 21 จุด ตาม เขต อำเภอในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ (ยกเว้น อำเภอเมือง อำเภอขามเฒ่า และ อำเภอภูพานรายณ์ ดำเนินการอำเภอ ละ 2 จุด) เป้าหมายผู้เข้าร่วมได้แก่</p>	<p>17 ธ.ค. 51- 20 พ.ค. 52</p>	<p>เงินงบประมาณองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปี พ.ศ. 2552 จำนวนเงิน 2,000,000 บาท</p>
<p>ผู้บริหาร/ สมาชิกสภาท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. จำนวน 570 คน</p> <p>5. การจัดการประชุมสัมมนาวิชาการเพื่อการบริหารจัดการของศูนย์เครือข่ายฯ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>1 - 31 ก.ค. 2551</p>	<p>เงินงบประมาณองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปี พ.ศ. 2551 จำนวน 500,000 บาท (วงเงินเดียวกับ ข้อ 4)</p>

4.5 ผลการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ

ผลการดำเนินงานหรือผลการปฏิบัติงานของศูนย์เครือข่ายฯ ประจำปี พ.ศ. 2550 - 2552 มีรายละเอียด ดังนี้

4.5.1 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ เสนอผ่านตามลำดับขั้น และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อนุมัติให้ดำเนินการตามโครงการที่ได้เสนอ เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2550 พร้อมประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์เครือข่ายฯ ซึ่งประกอบด้วย 4 ภาคส่วน ประกอบด้วย ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคส่วนราชการ

ภาคเอกชน/ประชาชน และสถาบันการศึกษา จำนวน 11 คน โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นประธาน และมีผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ เป็นเลขานุการ และแต่งตั้งคณะทำงานประจำศูนย์เครือข่าย จำนวน 5 คน มีผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ เป็นหัวหน้า และมี นายพุดศักดิ์ บุญเกิด เป็นเลขานุการ โดยทำเป็นคำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนี้ยังได้แต่งตั้งคณะสนับสนุนการทำงานศูนย์เครือข่ายฯ ประกอบด้วยรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ และหัวหน้าฝ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 28 คน โดยทำเป็นคำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

4.5.2 จัดประชุมสัมมนาชี้แจง คณะกรรมการ/คณะทำงานประจำศูนย์เครือข่ายฯ (ครั้งแรก) จำนวน 43 คน เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2550 เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ กำหนดกรอบทิศทางและแนวทางการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นต่อการหารูปแบบวิธีการในการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ และกรอกรการสรรหาตัวแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรีเพื่อเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารศูนย์เครือข่ายฯ

4.5.3 จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) เรื่องการดำเนินการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ กับสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกถ.) เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2550 และ กับจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2550 ตามลำดับ

4.5.4 จัดประชุมสัมมนาชี้แจงคณะกรรมการ/คณะทำงานประจำศูนย์เครือข่ายฯ และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ (ครั้งที่ 2) จำนวน 193 คน เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2550 โดยเลขานุการประจำศูนย์ทำหน้าที่เป็นผู้นำเสนอ พร้อมยกวางวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์ รูปแบบ วิธีการดำเนินงาน/กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการบริหารจัดการศูนย์เครือข่ายฯ ปี 2550 - 2551 สร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ สรรหาตัวแทนผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ร่วมเป็นกรรมการบริหาร คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน นายกเทศมนตรี 1 คน เห็นชอบร่างวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์ รูปแบบวิธีการดำเนินงานกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการบริหารจัดการศูนย์เครือข่ายฯ และ ที่ประชุมเห็นชอบให้เชิญมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้ง 3 เขต สภาอุตสาหกรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นที่ปรึกษา

4.5.5 จัดประชุมคณะกรรมการ/คณะทำงานประจำศูนย์เครือข่ายฯ (ครั้งที่ 3)

เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2551 เพื่อขอความเห็นชอบเปลี่ยนแปลงแผนปฏิบัติการ จากที่กำหนดให้จัดกิจกรรมเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็นและสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 30 จุด ตามเขตของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เหลือจำนวน 18 จุด ตามเขตอำเภอ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการจัดทำและประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 570 คน ประกอบด้วย นายก และสมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พร้อมมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่เป็นคณะกรรมการบริหาร/คณะทำงานประจำศูนย์เครือข่ายฯ ให้เป็นปัจจุบัน

4.5.6 แต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเสนอ โครงการจัดเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็นและสนทนากลุ่มเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยทำเป็นคำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วออกปฏิบัติหรือดำเนินการตาม โครงการจัดเวทีสาธารณะฯ ระหว่างวันที่ 2 - 30 พฤษภาคม 2551 และในช่วงเดือน มิถุนายน 2550 มีการติดตามและนิเทศงานจากตัวแทนของคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคณะทำงานประจำศูนย์เครือข่ายฯ ได้ทำการต้อนรับและบรรยายสรุปผลการดำเนินงานศูนย์เครือข่ายฯ ต่ออนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อติดตามยุทธศาสตร์การพัฒนามูลฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจและเจ้าหน้าที่ สกถ.

4.5.7 สรุปรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล (ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ การจัดทำแผนพัฒนา) เพื่อดำเนินการประสานงานให้บรรลุเป้าหมายของการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ ต่อไป โดยมีผลผลิตหรือผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน คือ ได้โครงการหรือปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่ศูนย์เครือข่ายฯ ได้ออกไปจัดเวทีสาธารณะและต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป จำนวนทั้งหมด 1,448 โครงการ/กิจกรรม

4.5.8 ศูนย์เครือข่ายฯ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เสนอโครงการเพื่อดำเนินกิจกรรมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ต่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งได้รับอนุมัติและจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินการเมื่อ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2551 ชื่อโครงการ สัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ประจำปี 2552 ดำเนินการจำนวน 21 จุด ตามเขตอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ (ยกเว้น อ.เมือง อ.ยางตลาด และ อ.กุฉินารายณ์ จัดอำเภอละ 2 จุด) โดยมีเป้าหมายเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น

จำนวน 570 คน ประกอบด้วย นายกและสมาชิกสภาองค์กรปกครองท้องถิ่น กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

4.5.9 สรุป รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล (ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนา) เพื่อดำเนินการประสานงานให้บรรลุเป้าหมายของการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ ต่อไป โดยมีผลผลิตหรือผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน คือ ได้โครงการหรือปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่ศูนย์เครือข่ายฯ ได้ออกไปจัดเวทีสัมมนาและต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป จำนวนทั้งหมด 976 โครงการ/กิจกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาพงษ์ เลขา โฆษ (2539 : 106-107) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในทางการเมืองและการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางและค่อนข้างสูงตามลำดับ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหตุการณ์กับการมีส่วนร่วม พบว่า อายุ รายได้ การศึกษา การมีตำแหน่งในหมู่บ้าน ตำบล และการได้รับการฝึกอบรม การได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ หนังสือหรือรายงานทางวิทยุ โทรทัศน์ และการพบปะพูดคุยกับบุคคลทั่วไป ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การุณ โทสกุล (2542 : 108-110) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตคอนเมือง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนาอาชีพของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมกีฬาและต่อต้านยาเสพติด แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง

รัชพล ประจักษ์ศักดิ์ (2542 : 121-122) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการบริหารส่วนท้องถิ่น รูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ และพบว่า อายุ ตำแหน่งในหมู่บ้านเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ส่วนเพศ รายได้ การศึกษา อาชีพ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ขนิษฐา ศรีนนท์ (2544 : 67-68) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ยกเว้น อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล

โกวิท พวงงาม และธีรเดช ฉายอรุณ (2545 : 83 - 84) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติของประชาชนในการมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า เพศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในภาพรวม การมีส่วนร่วมให้ข้อมูลและทำประชาพิจารณ์ และการมีส่วนร่วมตามสิทธิที่ระบุในข้อกฎหมาย กล่าวคือ เพศชายจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าเพศหญิง ส่วนระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมมากถึง 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับข้อมูลข่าวสาร โดยคนที่มีการศึกษาสูง คือ ระดับอุดมศึกษา จะมีส่วนร่วมต่ำกว่ากลุ่มคนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ ยังค้นพบว่าสื่อสารมวลชนนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่ของการเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสื่อที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารที่สำคัญ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ โดยในระดับท้องถิ่นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหาร ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์

รามิต พัฒนมงคลเชษฐ์ (2545 : 106-109) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยรายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การรับรู้ข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

อนันต์ เจริญแก่นทราย (2545 : 113-115) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าปัญหาในด้านการติดตาม

ประเมินผลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการร่วมปฏิบัติและด้านการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ เมื่อพิจารณารายละเอียดด้านการติดตามประเมินผล พบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ไม่มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบผลดำเนินงานตามแผนพัฒนา รองลงมาคือ ไม่ได้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ ด้านการร่วมปฏิบัติ ปัญหาการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีตำรา เอกสารให้ประชาชนศึกษาค้นคว้าถึงขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมาคือ หน่วยงานราชการของอำเภอไม่ให้การสนับสนุนประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนด้านการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ พบว่า ปัญหาที่มีมากที่สุด คือ การไม่มีโอกาสร่วมกำหนดความต้องการในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมาคือ การไม่มีโอกาสกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดทำแผนพัฒนา

มาลี เบ็ญจมนโน (2545 : 63-64) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับปานกลาง และพบว่าปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่ ความคาดหวังในผลประโยชน์ของประชาชน ทศนคติต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ความเชื่อถือในตัวผู้นำมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

นที ดิษฐบรรจง (2545 : 74-75) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลค่อนข้างต่ำ โดยผู้ที่มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี เพศชาย มีอาชีพเกษตรกร และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน เป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด

คารม คำพิฑูรย์ (2545 : 109-111) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยภาพ

รวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารจัดการในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปรากฏว่าปัจจัยด้านคณะกรรมการวางแผน ด้านการให้ความสำคัญและยอมรับนับถือมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ยิ่งยศ พันธุ์เยี่ยม (2546 : 78-80) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการกำหนดนโยบายและแผนอยู่ในระดับดีมาก ด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ระดับปัญหาการให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับน้อย และการกำหนดแนวทางในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล นั้นเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผ่านทางเวทีประชาคม มีการคัดเลือกตัวแทนประชาชนเป็นคณะกรรมการในขั้นตอนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อความโปร่งใสและส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทางด้านองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะเน้นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มประชาชน รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง และหลักประชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มขึ้น

สถิระ เพ็ชรจูง (2546 : 79-81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครเชียงใหม่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมประชุม การมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมประสานงาน การมีส่วนร่วมประเมินผล ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ยกเว้นการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

สมบัติ คุณเจริญ (2546 : 68-69) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และในฐานะที่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนา

และงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 5 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการบริหาร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีส่วนร่วมในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

สรายุทธ บางโรย (2546 : 50-51) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติของประชาสังคมที่มีต่อการปกครองท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสีซัง อำเภอ เกาะสีซัง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าการศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และควรพึงมตเียงส่วนใหญ่ในชุมชนโดยเวทีประชาคม ชาวบ้านควรมีสิทธิรับรู้การบริหารงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาท้องถิ่นพบว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะด้านงบประมาณการจัดซื้อจัดจ้างยังไม่เพียงพอ

ภคจิรา ปกป้อง (2546 : 86-87) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า 1) ด้านความคิดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นรายชื่อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ท่านเข้าร่วมเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อร่วมเสนอปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน 2) ด้านการร่วมตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นรายชื่อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีแก้ปัญหา 3) ด้านการรับรู้ข่าวสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยผ่านทางผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นรายชื่อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเวทีให้ประชาชนเสนอแนะปัญหาความต้องการเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผน

พัชราศิณี ศิริโกมุต (2547 : 82-83) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ โกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามโดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและรองลงมาดังนี้ ในด้านการกำหนดความต้องการในการพัฒนา ด้านการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ด้านการดำเนินการ ด้านการจัดทำแผนพัฒนา และด้านการติดตาม

และประเมินผลพัฒนา ส่วนกลุ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านมากกว่ากลุ่มผู้นำชุมชนในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

น้ำฝน สมศรีนวล (2547 : 96-97) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจการสาธารณะด้าน โครงสร้างพื้นฐานเขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาคมตำบลกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีการดำเนินกิจการสาธารณะด้าน โครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ด้านการร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน ด้านการร่วมวางแผนหรือวางนโยบายเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาของชุมชน ด้านการร่วมจัดหาบริการสาธารณะ ด้านการร่วมคิดสร้างรูปแบบและวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน และด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานและบำรุงรักษาในกิจการสาธารณะตามลำดับ และพบว่าแนวทางการสนับสนุนให้ประชาคมมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ให้ตรงต่อความต้องการและปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้มากที่สุด

สุดาวรรณ์ มีบัว (2547 : 151) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมตำบลในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมตำบลในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับปานกลาง และ พบว่า ปัจจัยแหล่งข้อมูลข่าวสารการเมืองที่ได้รับ การติดตามเนื้อหาข่าวสารการเมือง ตำแหน่งหรือหน้าที่ด้านการพัฒนาและการร่วมกระทำกิจกรรมการพัฒนา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมตำบลในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์ (2548 : 91-93) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุดอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าความสัมพันธ์ข้อมูลทั่วไปด้าน อายุ การศึกษาหมู่บ้านที่อยู่อาศัย สถานภาพสมรส อาชีพ การพูดกัน ในครอบครัวและช่องทางรับรู้ข่าวสารการเมืองดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด มีความสัมพันธ์กับการ

มีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิรัฐภาคย์ อินแก้ว (2548 : 76-77) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 40-50 ปี สถานภาพสมรสแล้วมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างมีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือนและส่วนใหญ่ไม่มีสถานภาพทางสังคมหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลตำบลแม่ริม และผลการศึกษาคาร์วาระห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นต้นพบว่าสถานภาพทางสังคมและอายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลแม่ริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จุไรลักษณ์ จิตรสหาย (2548 : 43-44) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานด้าน โครงสร้างพื้นฐาน กรณีศึกษาตำบลเป่า อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 36-45 ปี มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีตำแหน่งประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน และมีรายได้ต่อปีของครอบครัวอยู่ระหว่าง 10,000-20,000-บาท 2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้าน โครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ ด้านการร่วมจัดทำแผนการพัฒนา การร่วมตรวจสอบ รับรู้และแสดงความคิดเห็น การร่วมกำหนดความต้องการ และร่วมปฏิบัติติดตามผล/ประเมินผล อยู่ในระดับมาก 3. ประชาชนที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ เพศ สถานภาพการศึกษา ตำแหน่ง รายได้ อาชีพและการ ด้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมีส่วนร่วมในการบริหารงาน โครงสร้างพื้นฐานไม่แตกต่างกัน

พิสมัย บุญเลิศ (2548 : 79-80) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมมาก เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกกลุ่มของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รติگانต์ แสนไทย (2549 : 59-60) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลภู

หอ อําเภอภูหลวง จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทําแผนพัฒนาสามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการกําหนดแนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพราะมีบทบาทในการเสนอแผนงาน/โครงการของชุมชนต่อส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดทําแผนงานเนื่องจากสามารถผลักดัน โครงการต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แต่ก็ไม่มีส่วนร่วมในการกําหนดขั้นตอนในการปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมที่กําหนดในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ไม่มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการคําเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล และที่สำคัญส่วนใหญ่เห็นว่าประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

วรพจน์ อารีเอื้อ (2550 : 85-86) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทําแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลบึงนคร อําเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทําแผนพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทําแผนพัฒนา ด้าน เพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกประชาคมที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทําแผนพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและการพัฒนามีปัจจัยที่สำคัญที่มีส่วนเป็นตัวกําหนดพฤติกรรมของประชาชนประกอบด้วย ดังนี้

1. ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา และตำแหน่งทางสังคม เป็นต้น
2. ปัจจัยลักษณะสังคมและวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อ และปทัสสถานของแต่ละสังคม
3. ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ความใกล้ชิดกับปัญหา ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ผลกระทบ

ปัจจัยทั้งสามกลุ่มมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิดและส่งผลกระทบต่อความคิดและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการพัฒนาแตกต่างกันไป การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ

กิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น จึงต้องใช้มุมมองของการมีส่วนร่วม ทั้งในแง่การบริหารและการพัฒนา เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบเป็นองค์กรทั้งเชิงการบริหาร และเชิงพัฒนา และผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นภารกิจที่คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกอ.) มอบหมายให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดทั่วประเทศปฏิบัติ โดยผู้ศึกษาได้ยึดแนวคิด อรรถัย กักผล เป็นตัวกำหนดขอบเขตระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน แม้ว่าการทบทวนวรรณกรรม ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องจะไม่ตรงกับการค้นคว้าอิสระครั้งนี้เท่าใดนัก แต่ก็สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการค้นคว้าอิสระได้ ซึ่งผู้ศึกษาจะใช้เป็นแนวคิดสำคัญประกอบการค้นคว้าอิสระในบทต่อไป

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

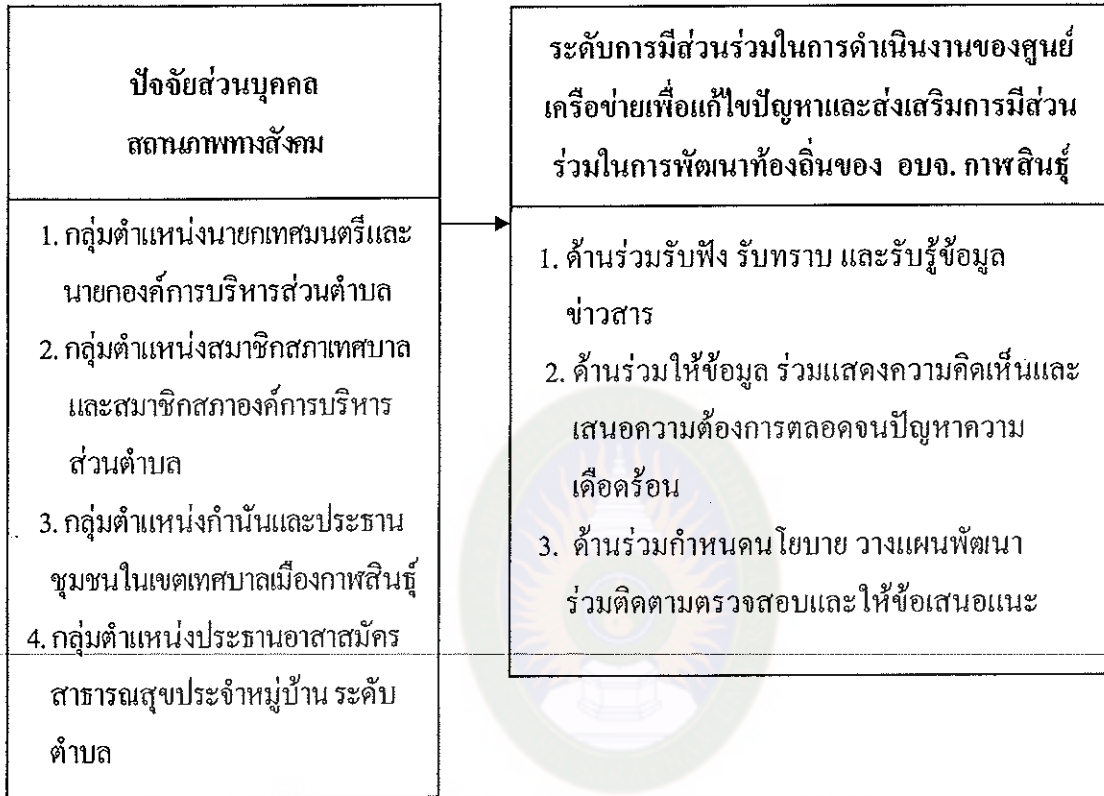
จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในทางการเมืองและการพัฒนาแล้ว ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกเพื่อเปรียบเทียบว่ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกันหรือไม่ โดยได้ประยุกต์แนวคิดของ อรรถัย กักผล ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ จึงได้ยึดเอาแนวคิดดังกล่าว เป็นหลักในการกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นตัวแปรตาม ดังแผนภาพที่ 5

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

แผนภาพที่ 5 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา (Conceptual Framework)